

start Putovanja

mjesečnik za turizam i zaštitu okoliša

www.bhputovanja.com

BESPLATNO

SAJMOVI

Dobro je pokazati se

Šta američki obavještajci govore o BiH

Neum očekuje deset posto manje turista!

Močvara Bistrik kod Kaknja

Interview: Dalfina Bošnjak

DALFINA BOŠNJAK, DIREKTORICA MOSTARSKOG SAJMA

sajam je, inače, po broju izlagača i posjetitelja svakako najuspješnija sajamska izložba u BiH. To je u biti sajam općeg tipa, ali turizam zauzima posebno mjesto jer je *Mostarski sajam* od 2009. godine dobio *Dane turizma*, petodnevnu manifestaciju na kojoj budu zastupljene sve turističke zajednice i organizacije s područja BiH s naglaskom na Hercegovinu, njezine prirodne ljepote, kulturu, tradiciju i narodne običaje.

Ko su najuporniji izlagači, ali i posjetitelji mostarskog sajma?

- Mi polako postajemo manifestacija od regionalnog značaja i svake godine imamo i izlagače iz, u prosjeku, četrdesetak zemalja svijeta. Najvjerniji partneri su gospodarstvenici iz zemalja okruženja, zatim iz zemalja koji su do sada bili naši partneri kao što su Mađarska, Austrija, Italija, Slovenija, Španjolska, Turska, pa sve do zemalja Dalekog istoka poput Kine i Tajlanda. Ove godine su nam partneri svih 27 članica EU-a i svi će oni biti predstavljeni na Sajmu. U sklopu sajma organizirat ćemo i nekoliko tematskih konferencija na temu EU i BiH.

Pretpostavljam da bude onih koji dovode turiste u BiH i oni koji ih vode van BiH. Kojih je više na Vašem sajmu?

- Mislim da prednjače ovi prvi. Koliki je značaj *Mostarskog sajma* za grad i Hercegovinu pokazuje i podatak da je za vrijeme trajanja sajma nemoguće pronaći smještaj u gradu i široj okolici, jer to su dani koje nitko ne želi propustiti.

Kako pratite učinke sajma i šta pokazuju Vaše analize?

- Danas jeste moderno za loše poslovanje okrivljivati ekonomsku krizu, ali znate i sami da je u svijetu kriza prvo potresla sajmove, jer su tvrtke bile prinuđene kresati marketinške proračune. Nismo izolirani otok, svjesni smo situacije u državi, ali upravo zbog toga istrajemo da svake godine naš sajam bude bolji, da napravimo poslovni iskorak. Do sada nam je to uspijevalo. Predano radimo tijekom cijele godine i ništa ne prepuštamo slučaju. Iz godine u godinu sajam bilježi veći broj posjetitelja i izlagača, što znači da smo na dobrom putu.

Koliko različitih sajмова turizma bude organizovano u BiH tokom godine?

- U BiH imamo na desetine različitih gos-

Sajmovi nam dovode goste

Mostarski sajam od 2009. ima *Dane turizma*, petodnevnu manifestaciju na kojoj budu zastupljene sve turističke zajednice i organizacije s područja BiH, s naglaskom na Hercegovinu

Mostarski sajam turizma je praktično za mjesec dana, od 9. do 13. aprila. Šta je to posebno što će posjetitelji moći vidjeti ove godine?

- Ovogodišnji sajam mogao bi nositi pridjev

europski jer nam je partner Europska unija, a na njemu će biti predstavljene zemlje članice EU i održano niz konferencija na temu gospodarstva EU i zemalja regije. Očekivanja organizatora i ove godine su velika. *Mostarski*

podarskih izložbi, neke od njih su međunarodnog karaktera poput *Mostarskog sajma*, *Banjalučkog velesajma*, zeničkog *Zepa*, koji su članice međunarodnih udruženja sajmove, zatim tu su specijalizirani sajmovi turizma, poljoprivrede, automobila... Svaka općina ili svaki grad ima neku svoju gospodarsku izložbu, međutim većina njih ipak ne zavrjeđuju da ih se zove sajmovima u pravom smislu riječi.

STOTINE UGOVORA

Kada sagledate turističku ponudu na sajmovima i rezultate sezone - da li se isplati organizovati sajmove?

- Na *Mostarskom sajmu* potpisano je na stotine uspješnih ugovora o poslovnoj suradnji, od kojih su neki od velike važnosti za ovu zemlju. Puno smo učinili na promicanju stranih ulaganja, a naš rad i kvalitetu prepoznali su svugdje u svijetu.

Da li sarađujete i dogovarate se o sadržajima?

- Suradnja među sajmovima je uvijek dobrodošla. Trendovi se moraju pratiti kako u svijetu, tako i kod nas, a mišljenja i iskustva razmjenjivati. Bez toga nema napretka. Također, moramo voditi računa da nam se termini održavanja sajmova ne preklapaju, što je ranijih godina, na ža-

želite organizirati manifestaciju regionalnog karaktera, naravno da i ulaganja moraju biti veća. *Mostarski sajam* je poznat po svojoj modernoj infrastrukturi u koju je dosta uloženo. Na raspolaganju imamo više od 30.000 četvornih metara modernog izložbenog prostora sa svom potrebnom pratećom infrastrukturom. Na vrijeme smo prepoznali naše prednosti

lost, bio slučaj.

Koliko košta organizacija jednog sajma i da li organizatori na kraju ipak nešto zarade ili se sve izvrši na nekoj pozitivnoj nuli?

- Ovisi što želite postići. Ukoliko

i položaj saj-

ma, suvremeno smo uredili izložbeni prostor i ponudili našim klijentima sve na jednom mjestu - brzi prijevoz od zračne luke, međunarodnu špediciju, carinu, poštu, rezervacije smještaja, razne tehničke usluge izlagačima, organizacije kongresa, konferencija, savjetovanja, stručnih skupova i drugo. Ono što našem sajmu daje dodatnu vrijednost i čini ga posebnim, upravo su tematski stručni skupovi, konferencije i okrugli stolovi. Za ovaj sajam, uz ostalo, planiramo konferencije o korištenju pristupnih IPA fondova EU-a. Naravno i činjenica da smo jedini veliki sajam u ovoj regiji Hercegovine uvelike pridonosi želji gospodarstvenika da dođu na naš sajam, a samim time i uspješnosti sajma. Također, za potrebe Sajma angažiramo i više od stotinu vanjskih suradnika s područja cijele Hercegovine.

(r. č.)

NAJBOLJE JE FACE TO FACE

Mogu li fotografije i videomaterijal vjerno predstaviti turističku ponudu?

- Mogu. Ali mi ipak dajemo prednost komunikaciji u četiri oka. Sajem je najbolje mjesto za to, jer poduzetnicima nudi izravnu komunikaciju s klijentima i poslovnim partnerima *face to face* koju teško postićete komunikacijom iz ureda bilo telefonom ili računarom. Za uspjeh je potrebno dogovoriti sastanke s kvalitetnim partnerima, dobro odraditi prezentaciju te pobuditi interes kod kupaca i čekati pozitivne ishode.

ZAŠTIĆENA ŠUMSKA I PLANINSKA PODRUČJA U FBiH OBOGATITI BLIDINJE

Blidinje je destinacija koja ima sve mogućnosti za razvoj zimskog, ruralnog, ljetnog, avanturističkog turizma i zato JP *Park prirode Blidinje* ima snažnu podršku Ministarstva okoliša i turizma FBiH.

Rekla je to ministrica Branka Đurić direktoru *Blidinje Zdravku Kutli* na sastanku na kojem se razgovaralo o planovima ovog *Parku prirode*, u kojem Ministarstvo, zahvaljujući novcu *Globalnog fonda za zaštitu okoliša*, provodi projekt *Zaštićena šumska i planinska područja u FBiH*.

Kutle kaže da je izuzetno važno nastaviti rješavati probleme *Blidinje*, prvenstveno srediti cestu da bi se olakšao pristup i turistima i lokalnom stanovništvu, a Đurićeva je rekla da je cilj ulaganja u aktivnosti kojima se bavi lokalno stanovništvo na ovom području, omogućiti što bolji ekonomski razvoj kraja.

- Plan je da park *Blidinje* ponudi posjetiteljima cjelogodišnje turističke sadržaje, od uređenih biciklističkih staza, od kojih se prvih 12 kilometara upravo kompletira, paraglajdinga, vožnje po jezeru, do, svakako, skijanja - rekla je ministrica.

BH. STATISTIKE

MANJE TURISTA U DECEMBRU

BiH je u decembru 2012. godine posjetilo 47.425 turista, što je za 2,7 posto manje u odnosu na novembar, ali 2,2 posto više u odnosu na decembar 2011. godine.

Po podacima Agencije za statistiku BiH, turisti su ostvarili 95.224 noćenja, što je 4,5 posto manje u odnosu na novembar 2012., a 7,3 posto

više u odnosu na decembar 2011.

U ukupno ostvarenom broju noćenja, 49,4 posto odnosi se na strane turiste, od kojih su najduže, prosječno 3,9 dana, ostajali oni iz Irana.

BANJALUČKI EKOLOZI UPOZORAVAJU

VLAST UNIŠTAVA SUTJESKU

Jedan od dva nacionalna parka na teritoriji RS, Nacionalni park *Sutjeska*, uskoro bi mogao biti uništen i to na svojim najvrednijim mjestima - kanjonima u neposrednoj blizini prašume Perućica, upozorio je banjalučki Centar za životnu sredinu.

Krivac za to je Vlada RS koja je u februaru 2012. godine dala saglasnost za izgradnju malih hidroelektrana na području Nacionalnog parka. Po mišljenju Društva za zaštitu prirodnog naslijeđa *Arbor Magna* i Centra za životnu sredinu, ovakva odluka je sramna i pokazuje nemoć nadležnih da sačuvaju i ono malo teritorije koju su stavili pod zaštitu.

- Uprkos naučnim podacima o visokoj stopi endemizma, izuzetnoj vrijednosti geo i biodiverziteta kanjonskih ekosistema, trenutnoj i potencijalnoj mogućnosti iskorištavanja tih kanjona u svrhe avanturističkog turizma, nadležni rijeke Sutjeska, Hrvacka i Jabučica vide samo kao hidropotencijal za stvaranje manje od 15 MW električne energije. Žubor legendarnih rječica usahnut će i one će biti pretvorene u nizove vještačkih akumulacija, koje će nakon par decenija biti zatrpane sedimentima, ostajući kao spomenici bahatosti naše generacije - tvrde ekolozi.

ŠTA AMERIČKI OBAVJEŠTAJCI I DIPLOMATI GOVORE TURISTIMA KOJI ŽELE U BiH

Čuvajte se mina, paklenih v

Amerikance koji se spremaju na put u BiH State Department i obavještajne agencije upozoravaju da ih ovdje čekaju loši hoteli, neodgovarajuća zdravstvena zaštita, katastrofalne ceste...

Svake godine američki State Department, u suradnji sa CIA-om i drugim obavještajnim agencijama pripremi nešto kao vodič za svoje građane u kojem do detalja predstave skoro sve zemlje svijeta.

DRŽ' SE ASFALTA

Pod ovim predstave podrazumijeva se da američki turisti, poslovni ljudi ili, jednostavno, avanturisti dobiju detaljan pregled situacije u određenoj zemlji, od političkog i sigurnosnog stanja, preko medicinskih usluga, bankovnog sistema, puteva, do upozorenja o običajima, tradicijama ali i o tome čega se u pojedinoj zemlji najviše treba čuvati ili koju hranu treba izbjegavati.

Na ovoj listi se, naravno, već dugi niz godina nalazi i Bosna i Hercegovina. A šta to diplomatski, obavještajni i razni drugi izvori kažu potencijalnim američkim turistima o BiH?

Prije svega, u samom *Opisu zemlje* stoji da je BiH, od posljednjih ratnih dešavanja postigla značajan napredak po pitanju mira i stabilnosti, ali da *napetosti između etničkih grupa* i dalje postoje. Određeni napredak je postignut u obnovi i izgradnji osnovne infrastrukture uništene tokom rata, ali BiH po pitanju puteva, željezničkih pruga i drugih unapređenja infrastrukture i dalje u znatnoj mjeri kasni za

zemljama okruženja.

Amerikancima se kaže i da su hoteli i druge pogodnosti za turiste uglavnom locirani u Sarajevu i nekoliko drugih većih gradova,

dok je ovakva infrastruktura u većini zemlje u prilično lošem stanju i da varira od mjesta do mjesta.

Što se sigurnosti odnosno drugih opasnosti tiče, i u ovom godišnjem izvještaju naglašava se veliki problem sa minama u BiH zaoštali još iz rata. Tako se navodi i podatak da, po nekim procjenama, u BiH postoji oko 10.000 minskih polja sa više od 200.000 aktivnih mina i drugih eksplozivnih naprava. U izvještaju se navodi i podatak preuzet od domaće agencije BHMACH o tome da je od mi-

na direktno ugroženo više od 900.000 ljudi, te da je od 1996. godine do danas od mina u BiH stradalo 16.830 ljudi, od kojih je 600 poginulo.

Svojim građanima State Department zato savjetuje da se *drže urbanih područja i izbjegavaju bivše linije razdvajanja uključujući i predgrađa Sarajeva.*

Naravno, nije propuštena prilika da se još jednom spomene i teroristički napad Mevlida Jašarevića na zgradu američke Ambasade u Sarajevu 2011., a spominju i napad na policijsku stanicu u Bugojnu 2010. godine koji su izveli *lokalni vjerski ekstremisti*, kako Amerikanci zovu bugojanske vehabije, te još 38 različitih incidenata koji su se u posljednje dvije godine desili širom zemlje, a kojima su korištene eksplozivne naprave ili ručne granate.

Iako se navodi da su strani državljani u BiH vrlo rijetko meta napada, ipak je tu i upozorenje da uvijek postoji mogućnost da se *neko nađe u pogrešno vrijeme na pogrešnom mjestu*, te upozorenje da iako većina građana BiH cijeni pomoć koju je međunarodna zajednica pružila zemlji, ipak postoji i mogućnost po-

RUKSACI PRIVLAČE DŽEPAROŠE

U izvještaju se navodi da *kriminal u BiH prima agresivniji oblik.*

U skladu s tim State Department izdao je vrlo jasno i precizno upozorenje svojim građanima koji dolaze u BiH, a u kojem se kaže da *u svakom trenutku trebaju biti svjesni okruženja u kojem se nalaze, posebno noću te na mjestima na kojima se okuplja veći broj stranaca, poput kafića i restorana, te da bi se, radi osobne sigurnosti, trebali kretati u grupama, a da se nakon što padne mrak trebaju zadržavati na dobro osvijetljenim mjestima.*

Pored toga, treba izbjegavati i konflikte sa lokalnim stanovništvom, bilo da se radi o manjim incidentima u prometu ili jednostavno različitim mišljenju.

Također, trebaju izbjegavati i da kod sebe imaju veće sume novca te izbjegavati da novac nose na jednom mjestu.

Američki građani se upozoravaju i na činjenicu da većina lokalnog stanovništva *ne nosi ruksake* tako da oni koji ih nose privlače pažnju džeparoša.

vozača i iznenadnog nasilja

vremene pojave *raspoloženja i osjećaja protiv stranaca u BiH.*

KRADEMO ZBOG NEZAPOSLENOSTI

U pogledu kriminala, bar onog uličnog, izvještaji State Departmenta kažu da je u cijeloj zemlji nivo još uvijek *podnošljiv*. Međutim, po navodima njihove Ambasade u Sarajevu, u posljednje vrijeme primijećeno je značajno povećanje kriminalnih aktivnosti, posebno u Sarajevu, a radi se o oružanim pljačkama, provalama u stanove i kuće, krađama motornih vozila te džeparenju.

Nepovoljan za BiH je navod da su u mnogim ovim slučajevima žrtve bile upravo strani državljani i turisti. Jedan od glavnih uzroka za ovakvo stanje, američki obavještajci vide u visokoj stopi nezaposlenosti u BiH, višoj od 40 posto.

Američkim građanima u BiH dodatni problem mogao bi predstavljati i nedostatak medicinske njege, odnosno bolnica i ambulanti, posebno izvan Sarajeva. Obzirom da dosta lijekova nije moguće nabaviti u BiH, američkim turistima se savjetuje da sve potrebne lijekove ponesu sa sobom. State Department navo-

BJEŽITE OD PIRATA!

Američki državljani su upozoreni i da, iako je prodaja krivotvorene robe te piratskih CD-ova i DVD-ja široko rasprostranjena u BiH, izbjegavaju njihovu kupovinu, obzirom da je to ilegalno ne samo u SAD, nego time krše i lokalne zakone.

di i da je u BiH sve više privatnih ambulanti i zubarskih ordinacija, ali da kvalitet varira i da vrlo rijetko ispunjava američke ili zapadnoevropske standarde.

Posebno poglavlje posvećeno je onim američkim turistima koji se iz bilo kojih razloga odluče sami voziti bosanskohercegovačkim cestama, za koje State Department kaže da se *u značajnoj mjeri razlikuju od onih u SAD.*

Putovanje automobilom moguće je, kažu, kroz veći dio zemlje, ali je većina cesta loše održavana i često blokirana zbog klizišta, deminiranja ili prometnih nezgoda. Turiste vozače upozorava se i da BiH ima manje od 40 kilometara autoputeva, te da su magistralne ceste između gradova na nekim mjestima vrlo uske, pune nepreglednih krivina, bez zaštitnih ograda i horizontalne signalizacije, a pored svega još su i u vrlo lošem stanju, pune rupe i zapuštene.

Posebno su naglašene i loše navike lokalnih vozača, kao i veliki broj starih i neispravnih vozila na cestama, te podatak da se *u BiH u prosjeku dnevno dogodi oko 100 prometnih nezgoda.* Vožnja noću, stoji u izvještaju, predstavlja *poseban rizik* obzirom da ceste nisu osvijetljene, gradilišta na cestama su vrlo loše obilježena, a istim cestama se kreću i automobili, teški kamioni te poljoprivredne mašine.

Američkim građanima savjetuje se da *nastoje putovati u organiziranim konvojima* i da putovanje planiraju tako da voze samo preko dana.

E pa, dobro nam došli!

(Pripremio: d. b.)

Neum očekuje deset

Kad Hrvatska uđe u EU, tamošnje more evropskim turistima biće pristupačnije, pa Neumljanima ostaje bitka za domaćeg turista, a za to ih, preko vlastitog zaleđa, treba povezati sa ostatkom države

Predstojeći ulazak susjedne Hrvatske u Evropsku uniju jedna je od najvažnijih regionalnih političko-ekonomskih tema, a od posljedica ovog čina u Bosni i Hercegovini čini se ponajviše strahuju građani, privrednici i turistički radnici u Neumu, našem jedinom gradu na moru.

KAKO DOVESTI MLAD

U Turističkoj zajednici Hercegovačko-neretvanskog kantona su nam rekli da se ovim pitanjem ne bavi samo lokalna zajednica, već da postoji ozbiljna saradnja na najvišem državnom nivou BiH i Hrvatske kako bi sve prošlo što bezbolnije.

Očekuje se da će Neumljani uz određene propusnice bez problema prelaziti granicu, ali bi moglo doći do većeg zadržavanja turista i dužih kontrola.

Ovaj blagi optimizam, međutim, ne dijele turistički radnici u Neumu. Oni smatraju da je BiH potpuno nespremna za ovaj čin i strahuju da bi mogli ostati izolirani.

- Smatramo da mi nismo spremni za ulazak Hrvatske u EU, ni na lokalnoj ni na državnoj razini. Granični prijelazi se prave, njih pravi EU, ali je još puno nepoznanica i za prolaz turista, autobusa, ali i gospodarstvenika. Mi imamo gospodarstvenike koji se bave osjetljivim djelatnostima kao što je uzgoj ribe, tako da uopće ne znam kako će biti moguć uvoz mlađi, jer mi znamo da je Neum izolirano mjesto kojeg sa unutrašnjosti BiH veže neuvjetna makadamska cesta. Zato mislim da će ulazak Hrvatske u EU nama stanovnicima Neuma otežati situaciju u kojoj se nalazimo - kaže Davor Krešić, direktor prodaje u hotelu *Sunce*.

IZOSTAVLJENI U TURISTIČKOJ PREZENTACIJI DRŽAVE!?

Kada se generalno govori o Neumu kao bh. turističkoj destinaciji, naši sagovornici smatraju da je on u znatno težoj situaciji od hrvatskih ljetovališta iz više razloga, zbog čega su hoteli u susjedstvu i 30 posto popunjeniji od neumskih, uprkos tome što imaju skoro duplo više cijene.

- Jedan od razloga je znatno niži PDV, koji je u Hrvatskoj 10, a u BiH 17 posto. Druga stvar je prezentacija Hrvatske na sajmovima, sa kojom se naša nikako ne može porediti. O našoj prezentaciji najbolji govori činjenica da je Turistička zajednica FBiH izdala brošuru u kojoj Neum uopće nije spomenut, a za to nitko nije odgovarao. Zato mislim da mi, hotelski djelatnici u Neumu, stvarno moramo biti mađioničari da bismo izvukli sezonu i poslovali sa nekom dobiti, jer turizam i hotelijerstvo su grana gdje ako ne ulažete svake godine, izgubite ritam i pobjede vas konkurencija - kaže Davor Krešić.

postoji manje turista!

Iako puni neizvjesnosti, neumski hotelijeri svakako prave planove za predstojeću turističku sezonu, mada su svjesni da do samog njenog početka ne mogu znati koliko su ti planovi realni.

Ono sa čime se interno kalkuliše jeste pad broja turista iz zapadnih zemalja za 10 do 15 posto, s obzirom da će im za ulazak u Hrvatsku trebati samo lična karta, čime će im, kažu Neumljani, hrvatski Jadran biti puno pristupačniji od Neuma.

TRANZIT U NAGOVJEŠTAJU

- Međutim, sa druge strane, nadamo se povećanju broja domaćih turista, kojih na žalost nemamo puno u Neumu, osim u privatnom smještaju, jer će za ulazak u Hrvatsku vjerojatno trebati i biometrijski pasoš koji nemaju svi, pa je možda lakše doći u Neum.

Hoteli se, inače, baš i ne mogu pohvaliti popunjenošću sa domaćeg tržišta, ali, sa druge strane, jasna nam je gospodarska situacija u državi, pa ne znamo koliko će to utjecati na porast noćenja - dodaje Krešić.

Booking i najave su, za sada, na nivou prošlogodišnjih, ali u Neumu upozoravaju da to ne garantuje i realizaciju u istom obimu. Nešto konkretnije prognoze će se, kažu, znati početkom marta, nakon sajma u Berlinu.

Andrija Krešić iz Turističke zajednice HNK ističe važnost trenutne izgradnje novih graničnih prijelaza, koji će imati veći kapacitet pa samim tim i smanjiti zadržavanje na granici.

I on je, ipak, svjestan da je osim protoka ljudi od podjednakog značaja i prijevoz roba, gdje se također traži adekvatno rješenje.

- Ima nekih ohrabrenja da će se uz blagoslov

Brisela omogućiti da neke robe koje su bitne za turističku sezonu ipak idu ovim tranzitom preko Metkovića. Napominjem da su to samo nagovještaji, ali to bi bila odlična stvar dok se ne riješi put preko zaleđa, koji bi bio spas za Neum i kojeg bi trebalo napraviti što je moguće prije - tvrdi Andrija Krešić.

Osim puta Neum - Stolac u posljednje vrijeme pojavila se, podsjeća on, i ideja o putu Neum - Čapljina, što je, kaže, ipak manje bitno od potrebe da se Neum preko svog zaleđa spoji sa ostatkom države.

U međuvremenu, u ovom gradu se u susret sezoni ide bez nekih većih investicija. Ima onih manjeg obima, tipa popravke puteva, te osvjetljavanja i ulaganja u horizontalnu i vertikalnu signalizaciju...

(z. č.)

INVESTICIJSKA KONFERENCIJA U ISTANBULU ZAŠTO ULAGATI U BH. TURIZAM

Predstavnici bh. investitora turističkog javnog i privatnog sektora bili su u Turskoj na investicijskoj konferenciji u Istanbulu, koju je Ministarstvo kulture i turizma te zemlje organiziralo da bi ulagačima predstavilo turističke potencijale BiH.

Riječ je o investicijskoj konferenciji koja je dogovorena tokom prošlogodišnjeg posjeta podsekretara turskog Ministarstva **Ozgura Ozaslana** BiH, a njegovu zemlju su na ovom skupu predstavljali, između ostalih, predsjednik Udruženja turskih investitora **Turgut Gur**, generalni tajnik tog Udruženja **Levent Egeli**, generalni direktor Udruženja turskih turističkih agencija **TURSAB Basaran Uluso**, direktorica korporativnog sektora **TURSAB-a Ela Atakan** i član Uprave turskih turističkih grupacija **Alkoclar Erol Turanlioglu**.

Bh. turistički poslenici prezentirali su im buduće projekte, primarno investicije u bh. planine, od unapređenja i nadogradnje smještajnih kapaciteta, razvoja skistaza i prateće infrastrukture, do razvoja dodatnih sadržaja. Predstavljene su i mogućnosti ulaganja u ljetni, zdravstveni, kulturno-povijesni, sportsko-rekreativni i avanturistički turizam.

Najkonkretniji dogovor postignut u Istanbulu je da tursko Ministarstvo i TURSAB, u saradnji s federalnim Ministarstvom okoliša i turizma i bh. turističkim agencijama, kreiraju turističke pakete između ove dvije zemlje, da bi se dio turskih turista preusmjerio i u BiH.

Na takav način dodatno bi se pokazalo i turskim investitorima da postoji dovoljno dobar razlog zašto ulagati u BiH.

DRUGI ADRENALIN DJ FEST - JAHORINA 2013 PLANINU ISPUNILI TEHNOM

Nešto izmijenjen koncept i lokacije festivala su i ove godine polovinom januara na Jahorini okupili ljubitelji ekstremnih sportova i elektronske muzike na drugom **Adrenalin DJ Festu - Jahorina 2013**.

Goste na Jahorini dočekao je **Alexander de Funk**, u pratnji dva DJ-a iz Sarajeva, **Enjayom** i **Da Hoxom**.

- **After party** je održan u klubu **Peggy**, gdje su posjetioci imali priliku uživati uz zvukove DJ **Slavena Locusta** i DJ **Miloša Stankića**. I drugi dan je protekao u odličnoj atmosferi, a poslije višesatnog dnevnog provoda na Poljicama, oni željni provoda su ispratili i ovaj **Adrenalin DJ fest** na žurci u ski-kafeu **Vuk** - kazala je glasnogovornica **OC Jahorina Zorica Stojanović**.

KONFERENCIJA NA VLAŠIČU KUDA IDU EVROPLJANI?

Prva Međunarodna konferencija o turizmu bit će održana 28. i 29. marta u hotelu **Pahuljica** na Vlašiću.

Glavni cilj ove konferencije je predstaviti savremene trendove u razvoju turizma u Evropskoj uniji, kao i njihove implikacije na razvoj turizma u BiH i zemljama Balkana.

Kreatori konferencije su Ekonomski fakultet internacionalnog univerziteta Travnik, Visoka poslovna škola **Minevra** iz Splita i Visoka škola za turizam i menadžment iz Konjice, javio je **Radio TNT**.

ORGANIC SARAJEVO 2013 ORGANSKO JE ŠANSKA

Sarajevo je od 26. februara do 2. marta bilo domaćin Drugog međunarodnog sajma organske proizvodnje i ekoturizma **Organic Sarajevo 2013**, na kojem se predstavilo 58 izlagača iz BiH, Italije, Njemačke, Austrije, Hrvatske, Srbije, Makedonije, Crne Gore i Albanije.

Oni su predstavili svoju organsku proizvodnju, gastro ponudu, suvenire, rukotvorine i ekoturizam. Predsjednik Saveza udruženja organskih proizvođača **FBiH Sejad Herceg** kaže da je sajam poruka da BiH ima mogućnosti za otvaranje novih radnih mjesta u organskoj proizvodnji, te da očekuje da će uz donošenje zakona organski proizvođači dobiti kvalitetnu zaštitu.

MINISTARSTVO SPREMA ODLUKU OŽIVJET ĆE LOVNI TURIZAM

Lovni turizam je za BiH velika razvojna šansa i može biti značajna privredna grana, smatra generalni sekretar Saveza lovačkih organizacija u BiH **Kenan Voloder**.

- BiH je bogata sa divljači, počevši od nizinskih lovišta sa fazanima i fazanskom divljači, do autohtonih vrsta kao što su medvjedi - kaže **Voloder**.

Taj se potencijal, međutim, ne može još koristiti zato što zemlja nema propise po kojim bi strani lovci mogli iznijeti ulov iz BiH.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH nedavno je najavilo da priprema odluku o provedbi **CITES konvencije** koja će omogućiti i izvoz i uvoz životinja, ali i lovačkih trofeja, po kojoj će, pojašnjava **Voloder**, biti formirana komisija koja odobrava iznošenje lovačkih trofeja lovcima koji su bili u BiH.

Ne, međutim, sve: **Voloder** kaže da je zakon predvidio da u BiH ostaju **trofeji koji imaju zvanje svjetskog prvaka ili vrhunskog trofeja i ako se radi o interesu države**.

RAZVOJ RURALNOG TURIZMA PREDNOSTI BH. KUHINJE

U Fojnici su Udruženje za promociju i razvoj ruralnog turizma **Alterrural** i **Caritas BK BiH**

organizirali drugi dio radionice o tradicionalnoj gastronomiji u funkciji valorizacije turističkih vrednota ruralnog područja BiH, u okviru prekograničnog, Srbija - BiH, IPA projekta **Razvoj turističkih destinacija planina Rajac i Vranica**.

U Fojnici su bili ljudi iz turističkih organizacija i oni koji se bave ruralnim turizmom, a bavili su se prednostima tradicionalne kuhinje u BiH, načinima prezentacije tradicionalnih jela i kreiranju ponude za dnevne posjete i višednevni boravak turista.

MOČVARA BISTRIK KOD KAKNJA JESTE VJEŠTAČKA, ALI JE I IZUZETNO BOGATA

Ptice znaju gdje im je lijepo

Na jedva nešto više od kvadratnog kilometra gnijezdi se 210 vrsta ptica, rasteu 122 vrste biljaka, a to su brojke koje ni blizu nisu konačne

Na tromedi sela Haljinići, Crkvenjak i Bistrik, koja administrativno pripadaju općini Kakanj, nalazi se močvarno područje Bistrik.

BOGATIJI OD HUTOVA

Sama močvara, površine nešto više od jednog kvadratnog kilometra, nastala je umjetnim putem, kao posljedica podzemnih radova u rudniku Haljinići. Ili, voda je napunila veći krater, nastao rasjedanjem zemlje... Ovaj lokalitet do sada nije bilo sistematski istraživani, tako da su i podaci o njegovom biodiverzitetu bili nepotpuni, ako ne i potpuno nepoznati i tek su preliminarne istraživanja *ornitofaune* iz 2007. i 2008. pokazala koliko je zapravo značaj ove močvare. Tad je, naime, registrovano čak 210 vrsta ptica, što predstavlja skoro 63 posto od ukupno zabilježenih vrsta ptica u Bosni i Hercegovini. Ako se broj ptičijih vrsta registrovanih u Bistriku dovede u odnos sa ukupnom površinom područja, ispada da je biodiverzitet u ovoj močvari znatno veći nego, na primjer, u Hutovom blatu, Bardači ili Livanjskom polju. Tokom pomenutih ispitivanja u Bistriku su zabilježene i 122 vrste biljaka, međutim stručnjaci smatraju da bi taj broj mogao biti još i veći, obzirom da su istraživači na terenu bili svega nekoliko dana. Najveći broj biljnih vrsta zabilježen je na livadama oko močvare, a

pored toga zastupljena je i bogata vegetacija visokog barskog i močvarnog šaša.

IZLETNICI, VATRA I KRIVOLOVCI

Treba spomenuti i da ova močvara, u vegetacijskom smislu, pripada klimatogenoj zoni hrasta kitnjaka i običnog graba, ali je dugotrajnom poljoprivrednom obradom i korištenjem umjetnih gnojiva, prirodna šumska vegetacija

većim dijelom degradirana. Tako se na ogoljenom močvarnom zemljištu razvila zajednica crne johe i uskolisnog šaša. Istraživanja od prije pet godina obuhvatila su i faunu močvare Bistrik i njenog okruženja, i tom prilikom zabilježeno je čak 30 vrsta vi-

SELICE

Najveći broj ptica u Bistriku je zabilježen u vrijeme migracija. To ovu močvaru stavlja u poziciju jednog od najznačajnijih odmorišta selica u cijeloj BiH.

linih konjica, osam vrsta vodozemaca, sedam vrsta gmizavaca, te 13 vrsta sisara. Pored ovoga, zabilježene su i dvije vrste riba, babuška i krkuš, te veliki broj insekata iz skupina leptira i tvrdo-krilaca.

Kako je naučno istraživanje trajalo prilično kratko, druge vrste koje žive na ovom području, poput gljiva, puževa ili lišajeva, nisu ni istraživane, ali procjenjuje se da je i taj dio biodiverziteta izuzetno brojan vrstama.

Ekosistemi na području močvare Bistrik još uvijek su prilično očuvani, međutim, već postoji opasnost od značajnije degradacije lokaliteta. Opasni su, smatraju ekolozi, posebno izletnici, krivolovci i nekontrolirani požari.

Svi preliminarni rezultati ukazuju na potrebu izrade obimnije studije koja bi obuhvatila i druge aspekte biodiverziteta, sa krajnjim ciljem pokretanja zakonske procedure za proglašenje močvare Bistrik zaštićenim područjem.

(priredio: d. b.)

Sve je krenulo od vret

Priča je krenula na jednom manje-više običnom sijelu kada je jedna djevojka odlučila da pokaže mladićima šta je hrabrost

Uokolini Kladnja, u mjestu Brateljevići, na oko tridesetak metara iznad desne obale rječice Bukovice nalazi se ulaz u pećinu.

IBRIK I VREteno

Bila bi to samo još jedna od brojnih pećina širom Bosne i Hercegovine da se za nju već duže od 400 godina ne veže priča, možda bolje reći legenda o jednoj nesretnoj djevojci.

Legenda o *djevojačkoj pećini*, kako je zovu, prenosila se u ovom kraju sa generacije na generaciju i svaki put bi se neki detalj zaboravio ili bi se dodalo nešto novo,

zanimljivo onome koji je priču pre-pričavao.

Bilo kako bilo, legenda se održala, a po njoj, sve je počelo na jednom više-manje običnom seoskom prelu, gdje su se okupljali lokalni mladići i djevojke i zabavljali izmišljajući priče i postavljajući razne zadatke jedni drugima.

Tako se grupa mladića opkladila u veliku nagradu za onoga koji po noći ode baš do ove pećine i donese ibrik vode sa izvora koji se i danas nalazi na samom dnu pećine, kao dokaz svog podviga. Kako se niko od mladića nije ja-

etena

uzela vodu i zabola vreteno u zemlju pored izvora, ali u mraku nije vidjela da je vretenom probola i svoju haljinu.

Priča dalje kaže je je, kada je krenula prema izlazu, djevojka osjetila da je nešto vuče natrag i od straha je na licu mjesta umrla.

CRTEŽI STARI 10.000 GODINA

Da li se sve baš tako dogodilo ili je možda sama priča nastala zbog mezara koji se nalazi u pećini, nikada se neće sigurno znati, a to i jeste ono što omogućava ovoj legendi da živi dalje.

Ali, Djevojačka pećina interesantna je i po crtežima i gravurama koje se nalaze na lijevom zidu ulaznog dijela i zauzimaju prostor od oko 15 metara dužine.

Tu se nalaze crteži jahača na konjima i jedna scena lova, a dalje prema unutrašnjosti pećine nižu se jeleni, ljudske figure i površine sa tačkicama. Po nalazima stručnjaka, neki crteži potječu još iz perioda starijeg kamenog doba, paleolitika, i stari su više od 10.000 godina.

Posebno su zanimljiv lik žene i krug pored nje, za koji se pretpostavlja da predstavlja Sunce, a smatra se da je crtež star oko 3.000 godina.

Pored toga, u pećini se nalaze i gravure koje određenim elementima upućuju na njihovo srednjovjekovno porijeklo, kao i veći broj zapisa na arapskom jeziku koji potječu iz Osmanskog perioda.

Svake godine, posljednje nedjelje u mjesecu augustu, kada se održava tradicionalna kišna dova, više desetina hiljada ljudi posjeti ovu pećinu, a upravo pored mezara na kraju pećine, veliki broj vjernika prije

vio da to i učini, za to se javila jedna djevojka, a da bi, pored toga što će donijeti ibrik vode, dokazala da se zaista spustila do izvora u pećini, ponijela je svoje vreteno koje je trebala zabosti pored izvora. Tako se djevojka spustila u pećinu,

učenja kišne dove klanja namaz i pomoli se za dušu Djevojke po kojoj je pećina dobila ime. U narodu ovoga kraja vlada i vjerovanje da umivanje vodom koja curi niz zidove pećine donosi zdravlje. ●

SARAJEVSKJE ČESME

DŽAMIJICA ČESMA

Česma Džamijica, iz čije autentične lulice teče čista i hladna voda, nalazi se u sarajevskoj Požegijinoj ulici, ušuškana u sarajevsku mahalu

tako da mnogi izvan ovog dijela grada za nju i ne znaju. Na krovu česme nalazi se alem te izgleda poput neke male džamije, tako da je po tome i dobila ime. Prema zapisima, sagrađena je u drugoj polovici XVI stoljeća, zidana je od tesanog kamena, dok je voda do česme dovedena iz Mošćanice. Ono što ovu česmu posebno izdvaja jeste specifičan način gradnje, sa prelijepom prednjom nišom, takozvanim *slijepim mihrabom*. Godine 1891. Džamijica česma je priključena na gradski vodovod, a u znatnoj mjeri je obnovljena 1999. godine.

**Uvijek tu
radi Vas,
Vaš
Međunarodni
aerodrom Sarajevo**

Like us on
Facebook

facebook.com/SarajevoAirport

www.sarajevo-airport.ba

Dvije nove Nokije Lumia ima 520 i 720

Kako je i bilo najavljeno, Nokia je predstavila Windows Phone 8 telefone iz niže i srednje kategorije s kojima se nadaju da će privući veliki broj korisnika i povećati svoj udio na *smartphone* tržištu.

Model Lumia 720 ima ClearBlack ekran dijagonale 4,3 inča rezolucije 800x480 piksela koji se može koristiti i s rukavicama, radi na dvojezgrenom jedan GHz Snapdragonu i 512 MB RAM-a, ima bateriju kapaciteta 2.000 mAh, podršku za NFC i osam GB prostora za pohranu podataka koji se dodatno mogu proširiti *microSD* karticama kapaciteta do 64 GB.

Od ostalih opcija treba izdvojiti kameru sa 6,7 MP senzorom, mogućnost bežičnog punjenja i podršku za 3G, ali nema LTE. Cijena ovog uređaja trebala bi iznositi oko 330 dolara, dok će Lumia 520 kada se pojavi na tržištu, prvo u Kini, koštati oko 180 dolara. Ovaj model također radi na jedan GHz dvojezgrenom Snapdragon procesoru i ima 512 MB RAM-a, osam GB memorije i *microSD* utor, ali ima manji ekran dijagonale četiri inča te pet MP kameru s kojom se mogu snimati 720 p videozapisi.

HP predstavio jeftini Android tablet Slate 7 za 169,99 dolara

Hewlett-Packard je, u skladu sa ranijim najavama da se okreće Androidu za svoje pametne telefone i tablete, krajem februara predstavio svoj prvi tablet koji radi na Googleovom operativnom sistemu.

Riječ je o modelu HP Slate 7 koji će se u prodaji pojaviti tokom aprila po cijeni od 169,99 dolara.

Slate radi na dvojezgrenom 1,6 GHz procesoru, ima sedam inčni ekran rezolucije 1024x600 piksela, jedan GB RAM-a i osam GB SSD-a, koji se mogu dodatno proširiti putem *microSD*

kartica. Rezolucija stražnje kamere iznosi tri MP, dok je prednja VGA, a od ostalih opcija treba

izdvojiti i stereo zvučnike s podrškom za Beats Audio, te bateriju koja, kažu u HP-u, može izdržati oko pet sati reprodukcije video-zapisa.

Hewlett-Packard priprema i modele koji će raditi na novoj verziji Microsoftovih Windowsa.

Mozilla ulazi u novi prostor Prvi Firefox OS telefoni

Mozilla je i službeno predstavila svoj mobilni operativni sistem Firefox OS, a najavili su partnerstvo s 18 mobilnih operatera, s Qualcommom, te ZTE-om, Alcatelom, LG-jem i Huawei-jem.

ZTE i Alcatel već su predstavili svoje prve Firefox OS telefone, a i Sony je za 2014. godinu najavio model koji će raditi na ovom operativnom sistemu.

ZTE Open je prvi Firefox pametni telefon koji dolazi s 3,5 inčnim ekranom, radi na jedan GHz Cortex-A5 procesoru. Ima 256 MB RAM-a, 512 MB

prostora za pohranu podataka, a s njim se isporučuje i *microSD* kartica kapaciteta dva GB. Ostale opcije uključuju podršku za 3G, WiFi, bluetooth 3.0 i GPS, te FM radio. Po ovim opcijama jasno je da se radi o *smartphoneu* iz niže cjenovne kategorije.

Slične opcije ima i Alcatelov One

Touch Fire koji također ima 3,5 inčni ekran, jedan GHz procesor i 256 MB RAM-a, te 512 MB interne memorije zajedno s dva GB karticom, 3,2 MP kameru i podršku za WiFi i 3G, ali će se ovaj telefon prvo pojaviti na tržištu u Kini i Južnoj Americi.

Google Chromebook Pixel Dobar, ali skup

Pixel postoji, a uređaj je najavljen kao premium Chromebook prijenosnik! Baš kako mu ime i sugeriira, novi uređaj može se pohvaliti kvalitetom ekrana u omjeru stranica 3:2 i enormne rezolucije.

Chromebook Pixel

tako uz 12,85-inčni ekran osjetljiv na dodir, donosi i rezoluciju od 2560x1700 piksela ili otprilike 240 ppi. Ima ugrađen Intel Core i5 procesor, integriranu Intel HD 4000 grafiku, četiri GB radne memorije i 32 GB memorijskog prostora. Baterija snage 59 Wh u stanju je napajati ovaj prijenosnik do pet sati aktivne upotrebe.

Na minimalistički dizajniranom uređaju smješteno je i nekoliko mikrofona koji bi trebali biti korišteni i za poništavanje buke s tastature tokom konferencijskih video razgovora i sličnih situacija.

Što se povezivosti tiče, korisnicima su na raspolaganju dva USB 2.0 utora, Mini DisplayPort, kao i SD/MMC čitač kartica.

Pixel se isporučuje i uz LTE verziju, koja je dostupna samo u SAD-u, sa memorijom od 64 GB. Mana uređaja je prilično visoka cijena od 1.299 dolara.

Apple

iPad mini

Potpuni iPad doživljaj.

OD 35,00KM
MJESEČNO

Authorised Reseller

iService doo, Jukićeva 106, 71000 Sarajevo, BA
T/F +387.33.214.505, M +387.61.350.916

info@iservice.ba, www.iservice.ba, www.macintosh.ba

Aplikacija za tehnološki osviještene mladence

Wedding Party će dugo trajati

Vjerojatno je jedna od najvažnijih stvari koje mladenci moraju odabrati dobar fotograf, jer vjenčanje je događaj koji se, barem tako kažu, događa samo jednom u životu.

No često na te fotografije mladenci moraju čekati sedmicama pa i mjesecima, tako da ne čudi da mladenci nakon vjenčanja do fotografija pokušavaju doći kod svojih gostiju.

Pojavom mobilnih uređaja s kamerama, fotografiranje vjenčanja iz perspektive gosta postalo je lakše nego ikad, a aplikacija *Wedding Party* omogućava gostima da stvaraju fotoalbum uživo s vjenčanja.

Aplikacija je dostupna za *iPhone*, te, sa ograničenim opcijama, u beta verziji za *Android*.

Wedding Party povezuje pripreme za vjenčanje, sam događaj, ali i ono nakon vjenčanja. Na web strani *Wedding Partyja* budući mladenci mogu prilagoditi osnovnu aplikaciju sebi i onda link za tu verziju poslati svim gostima.

Nakon instalacije aplikacije gosti se mogu upisati u digitalnu knjigu gostiju, objavljivati fotografije sretnog para koje se mogu pre-

gledavati na njihovoj stranici na *Wedding Partyju* ili na *Facebooku*, organizirati vremensku crtu od upoznavanja do vjenčanja, pa čak i tokom samog vjenčanja, označivati goste na fotografijama te komentirati objavljene fotografije.

Fotografije vjerojatno neće biti profesionalne kvalitete, ali će možda uhvatiti trenutke koje službeni fotograf ne stigne ili smatra da nisu toliko bitni za album mladenaca.

Microsoft i dalje ništa ne potvrđuje

Xbox 720 stiže u aprilu?

Nakon što je *Sony* požurio s predstavljanjem svoje igraće konzole nove generacije, izgleda da su u *Microsoftu* ubrzali planove oko predstavljanja novog modela *Xboxa*.

Iako su se o predstavljanju *Xboxa* do sada

pojavljivale različite provjerene informacije, činilo se da je termin ipak bio juni na *E3* sajmu, ali su planovi promijenjeni i *Xbox 720* može se očekivati već u aprilu. Iz *Microsofta*, naravno, ne žele komentirati glasine o datumu predstavljanja nove konzole.

Osim same konzole, *Microsoft* bi

trebao predstaviti i novu verziju *Kinecta*, a

za nadati se da će, za razliku od *Sonyja*, prikazati i sam uređaj, a ne samo nabrojiti opcije i prikazati novi kontroler.

Čekajući PlayStation 4

Sprema se Shadow Fall

Najava novog *PlayStationa* odjeknula je poput groma i svi *developeri* se trude ugrurati na novo tržište koje se ubrzano približava.

Tako je i ekipa *Guerrilla Gamesa* objavila da će novo poglavlje serijala *Killzone* nazvano *Killzone: Shadow Fall* biti jedan od naslova koji će se pojaviti istovremeno kad i *PlayStation 4*.

Producent *Steven Ter Heide* je objavio da je ponuda da upravo njihov naslov bude jedan od prvijenaca nove konzole izazvala paniku, dok nisu shvatili kako to ostvariti, no spremni su na ovaj izazov.

Killzone: Shadow Fall smješten je u period od 30 godina nakon *Killzonea 3* i predstavlja novog junaka u potpuno novom svijetu, a kao i sama konzola, pojaviti će se u prodaji ove jeseni.

Novi Tomb Raidera dobro ocijenjen

Vraća se Lara Croft

Čini se da novi *Tomb Raider* neće razočarati jer je, po prvoj recenziji objavljenoj u britanskom *GamesMasteru*, dobio visoku ocjenu od 90 posto.

Posebno je pohvaljena odlična grafika, sa ocjenom od 95 posto, ali i ostali aspekti igre su prošli prilično dobro. Šudeći po portalu *VG247*, *Lara Croft* se vraća na velika vrata, a ovaj nastavak serijala će biti jako teško nadmašiti.

Glavnu kampanju *Tomb Raidera* je moguće završiti za 10 do 15 sati, što je vrlo pohvalno. Uz to, vrijedi uzeti u obzir da se životni vijek igre dodatno produžava kad se u obzir uzmu sporedne misije.

Crystal Dynamics je nedavno predstavio hardverske zahtjeve za *Tomb Raidera* koji zaista nisu pretjerani, a sama igra se može očekivati već početkom mjeseca marta na *PC-u*, *PlayStationu 3* i *Xboxu 360*.

Streaming muzike

Google prepisuje od konkurencije?

Prema pisanju *Financial Timesa*, *Google* navodno pregovara s velikim muzičkim izdavačkim kućama o svojoj usluzi za streaming glazbe.

Sistem bi trebao biti dostupan na bazi pretplate ili besplatan, ako bi se financirao putem oglasa čime bi se preslikao model kojeg koriste konkurenti poput *Spotifyja* i *Deezer*.

Google već nudi presnimavanje glazbe, pokrenuto 2011. u SAD-u, a dostupna u još nekoliko europskih zemalja.

Po procjenama analitičara, *Google* bi novu uslugu za stre-

aming muzike mogao uključiti u svoju liniju tableta i pametnih mobilnih telefona *Nexus*, te u svoj mobilni operativni sustav *Android*.

Ja hoću biti nešto!

Želite li raditi bilo šta, znajte da postoje mjesta, udruženja i klubovi gdje možete upoznati ljude koji vas neće ismijavati, već će vam dati najbolji mogući savjet

Kada kažem da se zovem **Filip Andronik** ljudi me pitaju *a kako se stvarno zoveš?* Kada na pitanje *šta radim* kažem da crtam stripove, pitaju me *a šta stvarno radiš?*

NE CRTAM ZAGORA

Zašto je danas postalo nevjerovatno da radiš ono što voliš da radiš? Zašto je teško povjerovati da neko crta stripove? Mislim: *Alan Ford* nisu crtali vilenjaci ili *Dilan Doga* patuljci.

Da ne spominjem da kada kažem da crtam stripove, svi oko mene odmah počnu pričati priče i scenarije za stripove koje ćemo kao napraviti. Dakako, taj neko će uz pivo ispričati priču o 10.000 vanzemaljaca koji se bore protiv 10.000 svemirskih marinaca, vjerujući da ću ja onda otići kući i to dizajnirati i crtati.

To je standardni postupak današnjeg upoznavanja ljudi koji nešto rade. Ako kažem da se bavim komedijom, čujem pitanje koje je odjek moje izjave i odmah slijedi zahtjev: *hajde reci nešto smiješno.*

Ista stvar je i sa, recimo, muzikom: *znaš svirati gitaru? Hajde, odsviraj nam nešto.*

Ili gluma: *hajde odglumi nešto.* Ili: *učiš strani jezik? Reci nešto na njemu.*

Danas u Bosni postoji neka... hm... rekao bih istovremeno fascinacija javnosti radom uz obrnuto proporcionalno poštovanje tog rada. Po principu: *ti crtaš? vau, to je tako kull! a šta crtaš? Zagora?*

Ne, ne crtam prokletog *Zagora!* Ima i drugih stripova!

Kada kažeš da radiš nešto što nije uobičajeno, ljudi su iznenađeni. Valjda ne mogu vjerovati da te niko nije natjerao, nego da si ti sam naučio crtati, pisati, pjevati, glumiti... Onako, u nevjerici su jer dovodiš njihov cijeli život u pitanje. Kao da viču: *Želiš reći da postoji život izvan kafane? Da ja mogu sada ustati i biti šta god poželim? Lažeš!*

Taman kada pomisliš da si ih upecao, da si uspio prodrijeti do srži te osobe, da će taj *Kruško* sada ustati iz kafane i, vođen tvojim primjerom, reći: *ako ti možeš, mogu i ja! i još bolje od tebe!* uključiti se onaj mod satiranja svega rada i *Kruško* kaže: *ma ja, lako je tebi, ti si se uhleblio!*

Kako tačno mogu da se uhlebim u crtanje stripova? Mislim, to je takva djelatnost da, evo, ne znam šta ću od svih država koje me hoće finansirati.

ŠTA ĆE LEVAT

A nije lako naučiti glumiti, pisati, dizajnirati, komponovati. Iza toga stoji teški rad.

Rad? Koji rad? Mora da se šališ, pa intelektualni rad ne iziskuje ikakav... rad. Ili napor! Crteži se sami crtaju, pjesme same pišu, instrumenti sami sviraju... Valjda vjeruju da ti samo pritisneš negdje neko dugme i to je to. Nema vježbanja, nema loših radova, neprospavanih noći potrošenih na

pokušaje da uradiš nešto kako treba... Neee, to se sve uradi samo ili dođu vilenjaci i to urade, a ti si, eto, kao nekom štelom upao u taj fol i sad ti je dobro.

Znaš u čemu je ustvari problem? Osim u tome da je nama sve mrsko?

Problem je u tome što je danas u društvu postalo lakše i preporučljivije povući natrag u blato svakoga ko se usudi izroniti iz prosječnosti nego, povučen njegovim primjerom, ustati i sam. Tu se bacaju klipovi pod noge kakve ni *Kafka* ne bi izmislio, a omalovažavanje pršti na sve strane.

Evo recimo: *On je dobar glumac, dobro zarađuje, ali šta će levat, fiata vozi, vidiš da je to debil samo takav.* I eto ga, zeznuo te pajdo koji ima golfa dvojku. Džaba tebi nagrade, fakulteti i uspjesi, jer ti voziš debilni auto i možeš odmah da se presta-neš baviti time. Idi pa se ubij!

Ne znam kada i kako smo izgubili tu žicu za uzdizanje. Ali jesmo. I umjesto da tražimo jedan razlog zašto se baviti nečim što volimo da radimo, mi nađemo milion i jedan razlog zašto da se ne bavimo.

Ne jednom smo, kroz druženja strip crtača, ponudili i nastavljamo nuditi prilike mladim i perspektivnim strip crtačima da zasjaje, da pokažu svoje radove, da ostvare saradnju sa izdavačima, a bilo je i škola i konkursa više nego što pamtim... I šta se desilo? Danas se ljudima crta, ali sutra moraju nešto!

Šta? Šta bi to trebalo ili moglo biti jače od njihovih želje da rade ono što znaju da rade ili želje da nauče da rade ono što žele? Ko je taj ko kaže: *levat! hoćeš da crtaš? Pa bolje ti je okopavaj krompir!* Ili: *Ko je vidio koristi od toga?*

Hajdemo odmah na te ljude krampama, vilama i motikama!

Dvije godine se bavim i *stand-up* komedijom i dvije godine se niko nije ohrabrio doći i reći: *hoću i ja tako!*, a znam da imamo smiješnih sugrađana!

Zašto je to tako? Zato što se raja boji *ofiraže* pred živom publikom? A šta, ja sam se kao uhleblio, pa mene ne hvata trema?

Svakoga hvata trema, kako u *stand-up* komediji tako i u crtanju, pisanju, komponovanju...

KOJA JE TVOJA ISPRIKA

Ne postoji zanimanje koje možeš raditi iz nekog neprobojnog balona u kojem te niko nikada ne vidi.

Ustvari možeš, možeš biti još jedan neprimjetni računovođa, pravnik, administrativni radnik koji vjeruje da je smisao života otići ujutro na posao, s posla kući i onda kući samo čekati kada ćeš sutra opet ići na posao. No da li mi možeš reći da raču-

novode, pravnici i administrativni radnici nikada ne maštaju o životu koji su mogli imati? Da niti

jedan od njih ne crta dok priča na telefon? Je li moguće da smo svi, po svim frontovima, postali zombiji koji radije biraju učmalu sigurnu svakodnevnicu umjesto one fantastično opićene koja sa sobom nosi promisl rizika?

Odbijam vjerovati u to. I zato i dalje podržavam svakoga ko kaže *ja hoću biti... nešto!*

Budite najluđe što želite biti! Budite sve što želite biti jer niko nema pravo da vam kaže *šta ćeš ba ti?*

Da, trebat će rada, i godina i godina rada, ali svaki trenutak će biti pozitivan jer taj rad neće biti moranje nego izazov. Svaka linija koju nacrtate napraviti će boljeg crtača od vas. Svaki akord koji odsvirate napraviti će boljeg svirača. Svaki tekst boljeg pisca. Ništa nije uzaludno kao beskonačno kucanje brojeva na radnom mjestu koje slijepo čuvate jer mislite *šta ako ostanem bez toga?*

Problem jeste ako ostanete bez posla, a ne znate raditi ništa drugo. Ali ako ste, na primjer, svaki put dok ste telefonirali crtali na *post-it* blokićima - ko kaže da ne možete naći novi posao kao ilustrator? Ako ste svaki put kada dobijete platu kupili jednu knjigu o zanimanju koje volite, ma koje ono bilo, postoji mogućnost da jednog dana budete toliko dobri u tom zanimanju da možete da kažete *ma goni u vruga ovaj sivi posao, ja želim biti... sve šta poželim!*

Neka vas ne bude strah promjene, jer utočište možete naći kod ljudi koji profesionalno rade taj posao i koji žive od njega. Evo, recimo, želite li crtati stripove, u BiH postoje čak dva udruženja strip crtača - *Drugi ugao* u Sarajevu i *Deveta dimenzija* u Banja Luci i vrlo brzo se možete uvezati sa crtačima, scenaristima i izdavačima iz regije, a jedino što trebate uraditi je željeti crtati.

Želite li se baviti *stand-up* komedijom? I za to postoji udruženje u BiH, *Standup.ba*, a postoje klubovi i klubovi gdje možete nastupati. Uslov? Da ste smiješni. Nema istovaranja kamiona ili nuklearne fizike, nego ako možete nasmijati društvo u klubu - upadate!

Želite li raditi bilo šta, znajte da postoje mjesta, udruženja i klubovi gdje možete upoznati ljude koji vas neće ismijavati, već će vam dati najbolji mogući savjet kako da napredujete da bi jednog dana živjeli od toga da radite ono što želite i nadasve volite da radite. Jer svi profesionalci su, baš poput vas, jednom bili potpuni laici.

Uz takvu podršku, koja je tvoja isprika da, dok sjediš u kafani i čitaš ovaj članak, kažeš *hjah, vidi levata?* ●

Ako nemate talenta, onda nemate na čemu ni raditi

Dženana Šehanović ima nepune 22 godine, najmlađi je ikad primljeni student na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, trenutno je na doktorskim studijama na sarajevskoj Muzičkoj akademiji, u martu svira u Moskvi, a nada se koncertu i u Carnegie Hallu

► PITAO: Zdravko Čupović zdravko@startbih.info

1 Još od Stefana Milenkovića gotovo nije dan drugi muzički talenat na ovom prostoru nije dobio toliko pažnje kao Vi. Kako se nosite sa tim?

- Drago mi je što su ljudi prepoznali moj kvalitet i uloženi trud i rad. Mislim da je jedini način u Bosni, ako se želite baviti ovom vrstom muzike, da nađete načina da je približite široj publici. Nadam se da ću i dalje imati uspjeha u tome i zainteresovati ljude za klasičnu muziku.

2 Bojite li se da se možda nećete uobraziti?

- Ne bojim, jer smatram da je to pitanje karaktera. Ne morate biti nešto posebno uspješni da bi bili uobraženi, niti osrednji da bi bili skromni.

3 Profesorica ste u Srednjoj muzičkoj školi u Tuzli. S obzirom da niste puno stariji od učenika, imate li problema sa autoritetom?

- Nemam problema, autoritet kod učenika sam stekla svojim znanjem i ponašanjem, a ne godinama. Smatram da je bitno imati razumijevanja za osobnost i mogućnosti svakog učenika.

4 Da li ste strogi u radu?

- Mislim da nikog ne možete tjerati i prisiljavati da radi nešto što ne želi. Moram priznati da nisam stroga, ko želi nešto da nauči, kod mene ima priliku za to. Trudim se pomoći učenicima koji su zainteresirani. S druge strane, ne mogu vježbati umjesto nekoga, ako ne žele da rade, treba samo da ispoštuju minimum za prolaznu ocjenu.

5 Imali ste razna neugodna iskustva prilikom pokušaja da dobijete posao u Brčkom. Da li je danas uopšte moguće pošteno dobiti posao u BiH?

- Na žalost danas je sve teže dobiti posao pošteno, a čak i kada ga dobijete morate da ga čuvate na razne načine i ne smijete da se borite za svoja prava da ga ne bi izgubili. Ne samo da se krši zakon, nego je narušeno i dostojanstvo čovjeka. Teško je raditi u takvim uslovima i pod strahom.

6 Prije tri godine, 200. rođendan Frederica Chopina obilježili ste koncertom u brčanskom Domu kulture. Međutim, budući da ste nastupali sa Sarajevskom filharmonijom, kao i sa drugim orkestrima poput orkestra Hrvatskog glazbenog zavoda, ali i renomiranim ansamblima poput Zagrebačkih

solista, kako će se ove godine obilježiti 200. rođendan Verdija i Wagnera?

- Nadam se da će se ove godine obratiti pažnja na godišnjicu dva velika kompozitora Verdija i Wagnera, jer je to odlična prilika da publika čuje vrhunska djela ovih velikih majstora u izvedbi orkestara, ali i naše filharmonije. Budući da su ti kompozitori veoma doprinijeli razvoju klasične muzike i djela su im zanimljiva publici, a ovdje na našim prostorima su manje-više zapostavljena, mislim da će to biti odlična prilika da ljubitelji ove vrste muzike uživo čuju takva izvođenja.

7 Otkad imate status profesorice, više niste samo wunderkind, sada i sami imate odgovornost za otkrivanje novih talenata. Ima li ih?

- Da. U Bosni i Hercegovini ima dosta talentovane djece, ali, na žalost, podrška od države izostaje i većina njih nema šansu da se ostvari. Takvoj djeci bi prije svega trebalo omogućiti adekvatne instrumente, školovanje, seminare, učešća na takmičenjima...

8 Koliko generalno Bosanci i Hercegovci poznaju klasičnu muziku?

- Generalno ne poznaju, a nemaju ni priliku da je upoznaju. Na tome bi trebalo raditi već od samih početaka kod djece, još od osnovne škole. Osim toga, trebala bi biti više zastupljena i u medijima. Morala bi se dati prilika ljudima da upoznaju i zavole klasičnu muziku, da bi imali i publiku na koncertima koji su, na žalost, loše posjećeni kod nas.

9 Ballade pour Adeline Richarda Claydermana je vjerovatno najpoznatija klavirska kompozicija onima bez većeg muzičkog obrazovanja. Zanima me da li bi se povremeno mogli organizovati neki koncerti na kojim bi se svirale poznate i popularne kompozicije, ali u klasičnoj obradi?

- Naravno, mislim da je to odličan način da se klasična muzika približi široj publici.

10 Da li je senzibilitet za klasičnu muziku Božiji dar ili se on može s vremenom iskristalizirati?

- Mislim da je to talenat, ili ga imate ili nemate. Ako ga imate, radeći na njemu možete biti još bolji, ako ga nemate, onda nemate na čemu raditi.

11 Koliko dnevno vremena provodite za klavirom?

- Sve zavisi od prilike. Ako se spremam za neki nastup, koncert ili takmičenje, vježbam i po pet, šest sati dnevno.

12 Svirate li još neki instrument?

- Ne, posvetila sam se samo sviranju klavira.

13 Šta smatrate najvećim dosadašnjim priznanjem?

- Svakako primitak u hrvatsko državljanstvo na osnovu umjetničkog i profesionalnog dostignuća. Također bih izdvojila i Rektorovu nagradu Sveučilišta u Zagrebu koju sam dobila 2010. godine.

14 Koji je najbolji koncert na kojem ste bili?
- Bila sam na mnogo dobrih koncerata i slušala velike umjetnike poput Lang-Langa, ali posebno me se dojmio koncert Ive Pogorelića na kojem je izvodio djela Chopina i Scriabina.

15 Kako komentirate sviranje Maksima Mrvice?

- Smatram da je ideja obrade klasične muzike odlična, pogotovo kod nas, gdje je stvarno potrebno na neki način približiti klasičnu muziku običnom slušaocu.

16 Da li ste ikada pozvani da svirate na nekom privatnom eventuu?

- Pa ne mogu reći da sam svirala na privatnim eventima, ali svirala sam na prijemima po raznim ambasadama u BiH i Evropi i ti su mi nastupi jako dragi baš radi odabrane publike.

17 Vjerovatno imate omiljenog kompozitora. Ko je on i zašto?

- Prije bih rekla da imam omiljeno razdoblje - romantizam. Volim izvoditi djela Chopina i Liszta koji su uglavnom pisali za klavir, mada su mi posebno dragi i njemački romantičari Schumann i Brahms.

18 Hrvatsko državljanstvo ste stekli na preporuku bivšeg predsjednika Stipe Mesića, ali me zanima da li ste imali prilike svirati neku skladbu za klavir aktuelnog predsjednika Ive Josipovića?

- Da, imala sam priliku izvoditi skladbe predsjednika Josipovića. Posljednji put sam svirala jednu njegovu kompoziciju u Lisinskom u Zagrebu, mislim da je to bilo 2011. godine.

19 Kada Vas možemo očekivati u Carnegie Hallu?

- Nadam se uskoro, velika mi je želja tamo nastupiti.

20 Sjećate li se svog prvog solističkog koncerta? Kada je to bilo?

- Sjećam, bilo je to 2000. godine, za Vijeće Evrope u Sarajevu.

21 Koja dvorana ima najbolju akustiku u BiH? Da li uopšte imamo prostore adekvatne za klasičnu muziku?

- Teško pitanje. Imamo dvorane sa odličnom akustikom bez dobrog instrumenta ili dvorane sa dobrim instrumentom, a prevelikom akustikom poput Bošnjakog instituta u Sarajevu.

22 Da li ste zadovoljni zastupljenošću klasične muzike na javnim emiterima?

- Nisam. Klasičnu muziku slušamo samo poslije ponoći i kada je neki dan žalosti. Imamo toliko muzičkih programa i emisija, a klasičnu muziku skoro nikad nemamo priliku da čujemo.

23 Imate li još nekih interesovanja izvan klavira i klasičke?

- Da, općenito me zanima umjetnost, ali i moda.

24 Iz Brčkog je porijeklom još jedna bosanska muzička zvijezda, Edo Maajka. Šta mislite o njemu i da li ste imali priliku da ga upoznate?

- Nisam imala priliku da ga upoznam, nadam se da ću je imati uskoro. Mislim da je jako talentovan.

25 Koliko dnevno pažnje posvećujete svom fizičkom izgledu?

- Ne znam tačno koliko, ali posvećujem dosta vremena.

26 Kakav je Vaš emotivni status trenutno?

- Sretna sam.

27 Možete li se zamisliti u romantičnoj vezi sa nekim ko baš i ne voli klavir, violinu...? Ili je to jedan od preduslova?

- Ne mogu se zamisliti s nekim ko ne voli klasičnu muziku jer je to ipak moj posao i nešto čime se bavim od svoje četvrte godine.

28 Šta mislite o estetskoj hirurgiji?

- Trenutno nemam neko mišljenje, ali drago mi je da postoji kao opcija (smijeh).

29 Citate li horoskop?

- Da.

30 Imate li neki ritual pred nastup?

- Trudim se biti barem petnaestak minuta sama pred nastup, ne komunicirati ni s kim, zbog koncentracije.

31 Kako najradije provodite slobodno vrijeme?

- Družim se s prijateljicama i idem u shopping.

32 Šta Vas je posljednji put iskreno obradovalo?

- Obradovao me je poziv da u maju ove godine nastupim u Moskvi.

33 Imate li kućnog ljubimca?
- Imam. Mačak Micko. ●

TELEVIZIJA
SLON
eXtra
TUZLA, BiH
Slon
RADIO

SLUŠAJTE I GLEDAJTE DA BISTE ZNALI

+387 35 205 205
www.radioslon.ba **89 MHz**

TNT
RADIO

Travnik 95.10
Zenica 93.40
Bugojno 93.50

www.tnt.ba

KAMELEON PIN BH

UDRI MUŠKI
101.2
MHz FM

Svakog radnog dana
od 08.00 do 09.30

+387 33 727 000

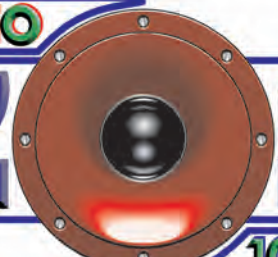
Q radio
105.2 fm

TEL: +387 32 73 52 80 ; +387 32 73 07 40
e-mail: marketing.q@gmail.com

STUDENTSKI
RADIO
SARAJEVO

eFM
95,2 MHz

RADIO
ZOS
107 FM

ŽELJKA CVIJANOVIĆ, PREMIJERKA RS: ODABRAO MILORAD DODIK

SLOBODNA BOSNA

NEZAVISNA INFORMATIVNA REVIIJA

GODINA XIX | BROJ 851 | SARAJEVO 28.2.2013. | CIJENA 3 KM

SB U AMBISU

**NAJVEĆA SARAJEVSKA
MISTERIJA**

**TRAGEDIJA
AKADEMIKA
SULEJMANA
REDŽIĆA**

TVORNIČA DNEVNIH VIJESTI
WWW.SLOBODNA-BOSNA.BA

USKORO NATURE

www.slobodna-bosna.ba

ISSN 1384-1430

9 772035 143005

www.startbih.info

start

Dopale se i sultanu

**POZITIVNA
BiH**

Legenda kaže da je osam kamenih česmi iz kojih teče voda koja čovjeka podmladi pet godina čak i kad se samo umije, tokom osvajanja Bosne napravio sultan Mehmed Fatih

To je voda koja se mora probati, pišu planinari na internet portalima i forum diskusijama o mjestima u BiH koje svakako treba vidjeti i posjetiti, a riječ je o *Carevoj vodi*.

ČETIRI KORITA, OSAM OLUKA

E sad, malo je teško reći da li je to izvor, izletišta, odmorište... Najbolje je otići i stvoriti vlastiti utisak, ali tek nakon što se popije malo vode.

Careve vode su zapravo građevina iz doba kada je BiH bila pod turskom okupacijom, a nalazi se na planini Romaniji, nadomak Pala, pored Sarajeva. Za one koji nisu sasvim sigurni gdje je to, možda su bolji orijentir *Dobre vode* koje se nalaze u blizini i možda su za planinare popularnije od *carevih*.

U svakom slučaju, mnogi tvrde da je to najpoznatije vrelo na širem području oko Pala i Sarajeva.

Nije poznato kada je tačno sagrađen, ali je ovaj objekat ocijenjen kao jedan od najvrednijih i najočuvanijih iz tog doba na širem području oko Sarajeva. Za one koji nisu bili ili koji na slikama ne vide detalje: riječ je o česmama ili olucima od kamena, ima ih osam, koji vodu od izvora vode do četiri korita...

Turistička organizacija Pala to mjesto opisuje kao jedan od najvrednijih i najočuvanijih kulturno-istorijskih spomenika na području svoje opštine i kao građevinu koja je sačuvala autentičnost i danas sadrži originalne dijelove, a sastoji se od četiri velika korita i osam kamenih oluka.

- Voda se ispod česme spušta u ravnicu, a u nastavku se povećava tok od niza izvora i nastaje Carev potok koji protiče pored sela Mičište i uliva se u Repašnicu u naselju

Podvitez kod kuće Kadrića gdje je nekada bio Kadin han, kog Henrik Rener pominje 1875. godine u knjizi *Herceg Bosnom uzduž i poprijeko*. Na ovom potoku je nekada bilo nekoliko vodenica koje su mljele žito za cijeli kraj - kažu paljanski turistički radnici.

Prizor je fascinantan

u proljeće kada ima više vode, kada su izvori bogatiji, i kada iz svih osam cijevi ili *lula*, kako ih planinari zovu, voda izbija punom snagom.

Romanija je inače poznata po izvorima izuzetno čiste i ukusne vode, a za ljubitelje TV serije o *Sulejmanu Veličanstvenom* evo i jedne legende *Vlajka Palavestre* koja govori o ovom *Carevoj vodi*.

PLANINARSKA MARKA JEDINI PUTOKAZ

U pohodu na Bosnu turska vojska se, piše Palavestra, zaustavila u ravnici nedaleko od Sarajeva da pripremi ručak, ali u blizini nije bilo vode, pa neki vojnik malo zakopa zemlju i naiđe na izvor. Sultan **Mehmed Fatih Osvajač** naredi da se na tom mjestu izgrade česme, pa se to

mjesto zbog toga zove *Careve vode*. Vojniku koji je pronašao vodu sultan učini dovu ili molitvu da za uvijek i on i njegovi potomci budu sretni.

Careve vode su tako ostale na takozvanom *Carskom putu* ili *Turskoj* je vodila od

džadi koja

Sarajeva ka istoku i obalama rijeke Drine. U jednom periodu to je bio najvažniji put u toj regiji.

Legenda kaže da je put često bio na udaru hajduka jer su se njime kretali carski vojnici, a okolo je gusta šuma, pa su se hajduci lako i brzo mogli sakriti.

Česma je, zapravo, na putu uz planinu, pa se

ZAPOSTAVLJENA ROMANIJA

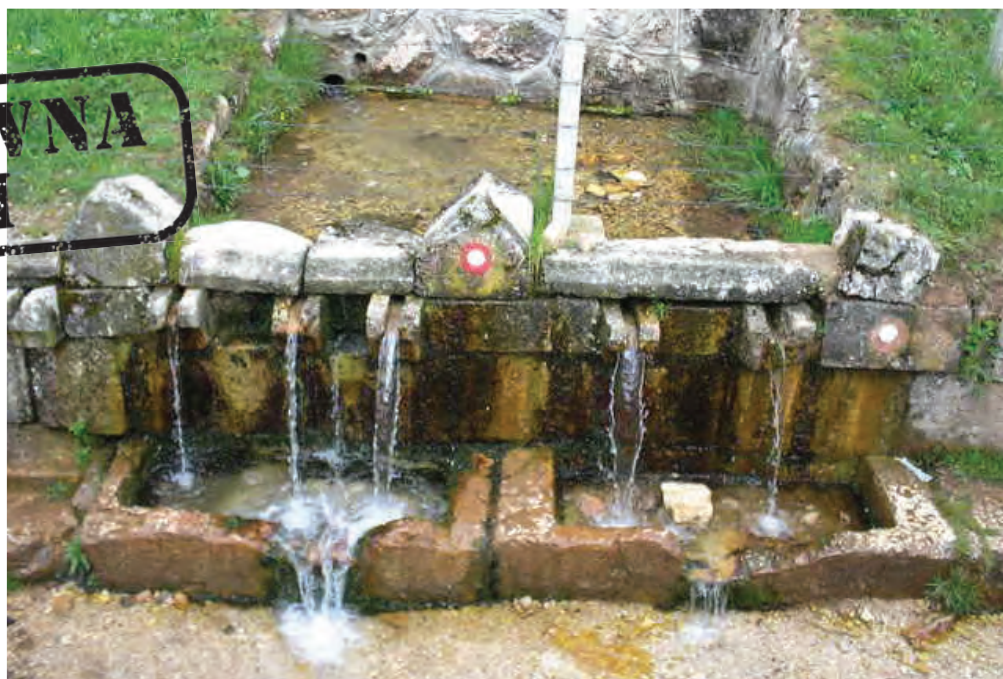
Romanija je, inače, lijepa i zanimljiva planina, puna iznenađenja - od stećaka, preko nalazišta rimskih kaciga i novčića, do čudnih kopalja koja su po procjenama stara više stotina godina - ali je iz nekog čudnog razloga pomalo zapostavljena, pa ne bi bilo loše da se to stanje promijeni...

umorni putnik namjernik ovdje voli zaustaviti, napiti vode, okrijepiti i nastaviti put. Vjerovatno zbog toga postoji vjerovanje da ova voda već više od 500 godina ozdravljuje i podmlađuje ljude i da samo umivanje ovom vodom podmlađuje za pet godina.

Za uporne šetače je važna informacija da je u blizini česme, dva sata hoda, atraktivna *Novakova pećina* u kojoj se lijepo mogu odmoriti. Olimpijski centar Jahorina povremeno organizuje jednodnevne izlet-ture u okviru kojih zainteresovane posjetioce vodi i do *Carevih voda*.

Oni koji su već bili, žale se da nema natpisa koji objašnjava šta je to i zašto je važno, da je neka lokalna pilana povukla mnogo vode sa izvora koji ide na cijevi *Careve česme*, da nema putokaza od česme do *Novakove pećine*, ali, opet, koliko god prigovarali, vole da dođu i da se napiju ove vode i uživaju u okolnoj prirodi.

Ti posjetioци se orijentišu pomoću markacije koju su napravili planinari i koja je za sada jedini, ali pouzdani putokaz. ●

ATIVNA
BiH

OMORIKA RECIKLAŽA: UNOSAN BIZNIS U SLUŽBI ZAŠTITE OKOLIŠA

Čiste BiH od plastičnih boca

Dobojska fabrika za reciklažu PET ambalaže, koju bh. ekolozi hvale na sva usta, danas radi sa svega 70 posto kapaciteta jer je priliv starih plastičnih flaša, koje bačene vidimo svuda oko nas - slab

Vjerovatno najjača fabrika za reciklažu plastične ambalaže u BiH je *Omorika Reciklaža* iz Doboja. Osnovana je 2007. privatnim sredstvima **Dušana Bokana**, koji je tada u ovaj projekat uložio oko pet miliona KM. Danas fabrika prerađuje oko 400 tona plastičnog otpada mjesečno.

PO TONI I DO 430 MARAKA

- Cilj nam je bio da pokrenemo proces reciklaže PET ambalaže u BiH. Danas raspolažemo sa najsavremenijom opremom, a kao prva fabrika ove vrste u BiH i sa postojećom tehnologijom postali smo lider u branši. Posjedujemo kapacitete za reciklažu oko 400 tona mjesečno, ali trenutno radimo sa 70 posto kapaciteta, jer nemamo dovoljan priliv sirovine - kaže izvršni direktor *Omorika Reciklaže* **Mladen Damjanović**.

Fabrika ambalažu otkupljuje od komunalnih preduzeća i firmi koje rade sa ovim otpadom, od Sarajeva, Gračanice i Tuzle, do Bijeljine, Prijedora i Gradiške, ali i od privatnih sakupljača kao i od nevladinih organizacija koje se bave zaštitom prirode.

- Kod nas PET boce, nakon sortiranja, mljevenja, pranja i sušenja, postaju *PET-flex* koji se upotrebljava kao sirovina za proizvodnju *R-PET-a*, poliestera vlakana, *PET-traka*, ali i nove ambalaže - pojašnjava **Damjanović**.

PET ambalaža spakovana u bale, u ovoj fabrici ide na traku, pa preko separatora koji je razdvaja po boji, odlazi na mlin koji je melje, potom na pretapanje, pranje i od tog čistog materijala nastaje *fleks* koji prolazi više faza čišćenja i pranja.

U ovoj fazi *PET* se odvaja od metala, papira i drugih vrsta plastike, pere u više faza hladnom i toplom vodom, ispire, suši, potom hladno ispire, pa opet suši, ali u centrifugi. Potom

se pakuje kao *mljevenac* koji je u ovom slučaju poluproizvod ili ide na drugu mašinu na kojoj se topi, a odatle na duvaljku koja napuhuje nove boce za vodu, sokove, pivo...

Oprema koju koriste u *Omorika Reciklaži* je, kažu, nabavljena u Austriji i Njemačkoj i zadovoljava najviše evropske standarde u ovom poslu. U ovom cijelom procesu ima još dosta stranih riječi koje opisuju složene procedure obrade PET ambalaže, da bi od stare, bačene flaše nastala nova, ali je to ipak potrebno samo onima koji se bave ovim poslom.

Fabrika zapošljava dvadesetak ljudi, prerađuje plastične boce od 0,33 do pet litara, a otkupna cijena je od 200 do 430 KM po toni, u zavisnosti od toga da li je ambalaža u bojama, mješavina ili čista i providna.

ZIMSKA ODJEĆA? MOŽE...

Omorika Reciklaža je od osnivanja sarađivala sa osnovnim školama dobojske i tešanjске regije, ali i šireg područja. Školari su skupljali boce, a fabrika je jednom mjesečno sla-

nalna preduzeća, ali je *Omorika Reciklaža* otvorena za saradnju sa svim komunalnim preduzećima, otpadima sekundarnih sirovina, proizvođačima PET ambalaže, ali i proizvođačima sokova, piva i vode koji koriste PET ambalažu, te sa deponijama i ekološkim organizacijama, udruženjima i privatnim sakupljačima.

U ovom preduzeću ne kriju da im je cilj da razviju unosan biznis i dobro zarade, ali napominju da ovaj posao pomaže očuvanju prirode i smanjenju zagađenosti. Upravo zbog ovog angažmana o *Omorika Reciklaži* često pozitivno govore aktivisti nevladinih organizacija koje se bave ekologijom. S druge strane, ekonomisti upozoravaju da je problem za uspjeh ovog biznisa u BiH nedostatak PET ambalaže za prerađu, što je i osnovni razlog da nema više fa-

brika kao što je *Omorika*.

Ovdje možda nije loše podsjetiti da u susjednoj Hrvatskoj pokret skupljača plastičnih boca veoma jak, da mnogo ljudi živi od toga i da su već određene grupe sakupljača na neki način uspostavile kontrolu određenih kvartova, a država reciklažu subvencionira po kilogramu otpada.

U BiH, pak, postoji veoma mali broj fabrika za reciklažu PET ambalaže ili drugih vrsta otpada poput papira, stakla ili auto guma i ne postoji zakonska obaveza za građane da *PET* odvajaju od drugog otpada.

Istovremeno, Švedska uvozi otpad iz drugih zemalja, a u zemljama EU je cijena jedne tone nesortirane PET ambalaže oko 350 KM, sortirane oko 580 KM, dok sortirana PET ambalaža samljevena u granule dostiže cijenu od oko 1.500 KM za tonu i više.

Od prerađene PET ambalaže proizvodi se zimska odjeća, prostirke i niz drugih predmeta za svakodnevnu upotrebu, za koje je teško pretpostaviti da su nekada bili plastične boce. ●

la kamion koji je boce dovezio u fabricu na reciklažu i školi plaćala za skupljenu ambalažu.

Danas transportni dio posla obavljaju komu-

AVDO SOFRADŽIJA, ZAŠTITNIK BOSANSKOG BARAKA

Jedan **barak**, sto d

Bosanski oštrodlaki gonič je autohtoni bosanski pas, nije lijep, ali je jak, pouzdan, hrabar, uporan, temperamentan, plemenit i ne treba ga miješati sa tornjakom

U Bosni i Hercegovini postoji izreka je-dan barak vrijedi sto dukata, kaže Avdo Sofradžija, profesor i lovac, ali prije svega ljubitelj psa baraka i najglasniji zagovarač zaštite ove vrste i planskog uzgoja.

- Bosanski oštrodlaki gonič ili bosanski barak je autohtoni bosanski pas, o kojem je još prije više od sto godina napisana ozbiljna studija. On nije lijep, ali je jak, pouzdan, hrabar, uporan, temperamentan i plemenit. Možemo ga opisati kao vatrenu i bistru životinju koja ima pogled, ima veoma dobar karakter, otporan je i tvrd u teškim uslovima lova u planinama u BiH. Imate slučajeve da je gonio dva jelena i jeleni bi bili ubijeni, ali on je nastavljao da traži nove životinje, što

govori o njegovoj velikoj izdržljivosti. Uostalom, u prošlosti je bio lovački pas bosanskih plemića i ne treba ga miješati sa tornjacima, koji takođe imaju svoje kvalitete, ljepotu i značaj, ali su oni čuvari, a barak je lovac - priča Sofradžija.

Barake je, podsjeća Sofradžija, prije više od sto godina proučavao austrijski oficir na službovanju u Bosni, pasionirani lovac Franc Kiska.

On je mjerio i vagao

LOVAČKI LEKSIKON

Avdo Sofradžija je umirovljeni profesor Prirodno-matematičkog fakulteta u Sarajevu i doktor bioloških nauka, koji se posebno bavio proučavanjem slatkovodnih riba u BiH i zagovaranjem zaštite bh. voda. Uz to je pasionirani lovac, pa je i sam uzgajao barake, ali i pomagao zainteresovanima da postanu ozbiljni i odgovorni lovci. Tako je nedavno objavio knjigu koja se zove *Ilustrovani lovački leksikon*.

- Ponekad me udruženja lovaca pozovu da budem član komisije za prijem novih članova i ja vidim da oni ne znaju mnogo stvari ni o životinjama ni o puškama. A ne možeš u šumu s puškom bez tih znanja, jer nije svejedno na koju životinju pucaš, s kakvom puškom i na kakvom terenu. Onda su me lovci zamolili da im to napravim da na jednom mjestu imaju sve. Tako je nastao ovaj leksikon - priča Sofradžija.

blizu 400 primjeraka ovog psa iz raznih dijelova Bosne i Hercegovine da bi utvrdio njihove karakteristike.

Ova vrsta psa uzgajana je još u tursko doba, a postoje pisani dokumenti iz druge polovine 17. vijeka u kojima je barak opisan kao hrabar, tvrd i pouzdan gonič. Postoje i dokazi da je, kroz istoriju, oštrodlakih pasa bilo svuda kuda je zabilježeno kretanje Kelta, Ilira i rimskih legija. - Kiska navodi da su Turci oštrodlakog konstrušavog kera nazivali *barak*, što znači gonič i što je srodno sa nazivom *brakirac*, a na arapskom jeziku riječ barak doslovno znači *munja*, što govori o njegovom karakteru - priča Sofradžija.

Bosanski oštrodlaki i dugodlaki gonič barak ima dugu i čekinjastu dlaku, dugu i srednje široku glavu, izražene i guste obrve, visok je između 46 i 56 centimetara, a težak između 16 i 24 kilograma.

Osnovne boje su mu pšenično žuta, žutocrvena, zemljanosiva i tamnosiva, ali ima primjeraka i sa dosta dlake bijele boje.

Sofradžija podsjeća da od dvadesetih godina prošlog vijeka postoje nastojanja da barak bude kinološki standardizovan kao gonič i da se u tome uspijevalo, ali je dugi niz godina imao prefiks *ilirski*, da bi 1958. postao *bosanski oštrodlaki gonič*.

- Pisao sam više puta o ovim psima i uvijek otvarao pitanje imamo li snage, znanja i umijeća da nakon više od jednog stoljeća napišemo novu, aktuelnu studiju o bosanskim kerovima. Sada već imamo dosta uspješne uzgajivače ove pasmine, i ja sam ih uzgajao, ali bi valjalo malo više poraditi na tome i temeljitije definisati pasminu, jer to je dio na-

ukata

**POZITIVNA
BiH**

šeg indentiteta - kaže Sofradžija.

Da Sofradžijina inicijativa pada na plodno tlo i da u BiH postoji interes za uzgoj i očuvanje ove vrste, govore podaci da lovci iz Viteza od 1998. godine organizuju revije baraka, da su 2002. godine osnovali i Kinološki klub *Bosanski oštrodlaki gonič barak*, a da je 2003. godine Kinološki savez BiH finansirao prezentaciju baraka na svjetskoj kinološkoj sceni i najuspješnije primjerke mužjaka i ženke uputio na svjetski šampionat.

- Svi bismo se trebali pomalo uključiti da ova vrsta opstane, da je tipski ujednačimo i da standardiziramo boju, dužinu i kvalitet dlake, da bi ova pasmina postala prepoznatljiv simbol BiH - kaže Sofradžija. ●

TRAGOM AKCIJE VRATIMO SINOVE DOMOVINI KOJU VODE BHFANATICOSI

Upitnici se moraju pretvoriti u uzvičnike

Navijači bh. reprezentacije zatražili i da Savez, odnosno država, urade sve da mlade igrače vrata u bh. tim, a od igrača da prestanu sjediti na dvije stolice i jasno kažu žele li igrati za BiH ili ne

Bosna i Hercegovina oduvijek je bila rasadnik sportskih talenata koji, sticajem raznih okolnosti, svojim znojem često natapaju dresove drugih zemalja. Uglavnom susjednih.

PROLAZI VRIJEME KALKULACIJA

Tako Bosanci i Hercegovci danas spadaju u grupu velikih *dioničara* bogatih riznica sportskih trofeja Hrvatske, Srbije, Slovenije, a sve je veći broj i onih koji nastupaju u dresovima zapadnoevropskih zemalja, Amerike ili čak Australije.

I dok su se jedni na taj korak odlučili ličnim izborom, mnogi su na taj potez bili primorani jer izbora nisu ni imali, ponajviše zahvaljujući pasivnosti domaćih sportskih radnika.

Izrevoltirani dosadašnjim rasipanjem bh. talenta, navijačka grupa *BHFanaticos* pokrenula je akciju *Vratimo sinove domovini* sa spiskom i detaljnim CV-om od nekoliko desetina mladih bh. fudbalera širom Evrope.

Spisak je sastavio *scouting tim* ove navijačke grupe uz apel da čelnici Fudbalskog saveza BiH, za koje smatraju da su konačno *pravi ljudi na pravom mjestu*, učine sve da navedeni fudbaleri zaigraju za BiH, ukoliko to naravno zaslužuju svojim kvalitetom.

- Od nogometaša sa liste zahtijevamo da se u što skorijem roku izjasne putem medija, socijalnih mreža ili kako im već odgovara, da li žele da zaigraju za BiH. Dakle, dosta je bilo sjedenja na dvije stolice i kalkulisanja. Došlo je vrijeme da se done-su konačne odluke i da se *upitnici pretvore u uzvičnike*. Pozivamo ih da krenu stopama Pjanića, Begovića, Misimovića, Medunjani-na, Mujdže i drugih, koji su baš kao i oni igrali za druge omladinske reprezentacije, ali koji su na kraju donijeli jedinu ispravnu odluku, a to je nastup pred hiljadama navijača Bosne i Hercegovine, ma gdje god da se igra - stoji, između ostalog, u saopštenju *BHFanaticosa*.

Svi igrači su starosti od 16 do 25 godina i reprezentivci su drugih zemalja, osim Anela Hadžića i Dennija Avdića koji su ranije nastupali za Austriju, odnosno Švedsku, napominju *Fanaticosi*.

RJEŠAVA SE...

U međuvremenu, Haris Seferović se definitivno odrekao reprezentacije BiH jer je debitovao za Švajcarsku, čiji je dres takođe izabrao i Izet Hajrović. Njegov brat Sead Hajrović je prihvatio poziv Safeta Sušića i došao u Ljubljanu na upoznavanje sa igračima i stručnim štabom pred prijateljski susret sa Slovenijom. Zovu domovine se odazvao i Sead Kolašinac, odbrambeni igrač njemačkog *Schalkea*, koji prije nego što i zvanično postane zmaj, mora promijeniti *fudbalsko državljanstvo*, s obzirom da je ranije nastupao za omladinske selekcije Njemačke. O kolikom se potencijalu radi svjedoči i nedavna izjava selektora Sušića koji je rekao da bi Kolašinac već bio standardni član njegovog tima da je sve u redu sa papirologijom. Očekuje se da bi to moglo biti završeno do kvalifikacijskih susreta sa Slovačkom. Krajem februara Vijeće ministara je fudbaleru Rieda iz Austrije Anelu Hadžiću dodijelilo državljanstvo BiH i on je tako došao na korak od nastupa za reprezentaciju.

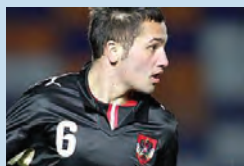
OVDJE NEMAJU NI ZA RUČKA

- Mi ćemo podržati svaku inicijativu za dobro bh. fudbala, samo trenutno ne mogu reći kako i u kojem obliku, jer treba upoznati i Izvršni odbor, pa krenuti u aktivnosti. Mi sada moramo sistematski raditi po svakom pitanju. U nogometu ima toliko problema da ne znam šta nije prioritet - kaže za Start BiH Elvedin Begić, novoizabrani predsjednik Fudbalskog saveza BiH.

Poznati sportski novinar Sabahudin Topal-bećirević spada u grupu onih koji nisu optimisti kada je riječ o povratku bh. sinova u domovinu jer, kako kaže, ta ista domovina već dugo ne radi ništa za svoje sinove.

- Imate dijete koje ovdje trenira rukomet ili košarku, klub mu ne može dati ni za smještaj ni za hranu i onda on izabere Sloveniju, Hrvatsku, Italiju. Ali o tome se ne govori. Niko se ne pita od čega žive košarkaši koji sada, na primjer, igraju za Bosnu. U tome je problem. Lako je reći *haj'mo mi nekoga vratiti*. Hajdemo mi vratiti sve naše doktore, profesore i sve što je dobro. Ali

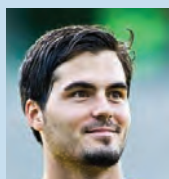
KO SU IGRAČI SA LISTE BHFANATICOSA?

Anel Hadžić (1989). Pozicija: Vezni red. Klub: *SV Reid*. Reprezentativni nastupi: U-21 Austrija: 2 nastupa U-20 Austrija: 1 nastup - 1 gol.

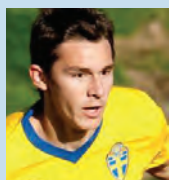
Haris Seferović (1992). Pozicija: Napadač. Klub:

Fiorentina. Nastupi (2012/2013): 4 nastupa - 1 gol. Reprezentativni nastupi: U-15 Švicarska: 5 nastupa - 1 gol, U-16 Švicarska: 9 nastupa - 6 golova, U-17 Švicarska: 16 nastupa - 4 gola, U-18 Švicarska: 11 nastupa - 9 golova, U-19 Švicarska: 12 nastupa - 7 golova, U-21 Švicarska: 11 nastupa - 3 gola.

Denni Avdić (1988). Pozicija: Napadač. Klub: *PEC Zwolle* (na posudbi iz *Werder Bremen*). Nastupi (2012/2013): 8 nastupa - 3 gola. Reprezentativni nastupi: U-21 Švedska: 23 nastupa - 7 golova, A-selekcija Švedske: 1 nastup (Prijateljski meč - što još uvijek ostavlja mogućnost promjene sportskog državljanstva).

Dino Arslanagić (1993). Pozicija: Odbrana. Klub: *Standard Liege*. Reprezentativni nastupi: U-15 Belgija: 2 nastupa, U-16 Belgija: 11 nastupa, U-17 Belgija: 8 nastupa - 2 gola, U-19 Belgija: 22 nastupa 3 gola, U-21 Belgija: 2 nastupa.

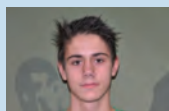
Branimir Hrgota (1993). Pozicija: Napadač. Klub: *Borussia Monchengladbach*. Nastupi (2012/2013): 8 nastupa. *Borussia M. II*: 4 nastupa - 1 gol. *Jönköping* (posudba): 16 nastupa - 10 golova. Reprezentativni nastupi: U-18 Švedska: 5 nastupa, U-19 Švedska: 8 nastupa - 3 gola, U-21 Švedska: 1 nastup - 1 gol.

Mehmed Begzadić (1993). Pozicija: Napadač. Klub: *FC Laussane*. Nastupi (2012/2013): 1 nastup *FC Laussane II*: 3 nastupa - 5 golova. Reprezentativni nastupi: U-18 Švicarska: 3 nastupa - 1 gol, U-19 Švicarska: 2 nastupa.

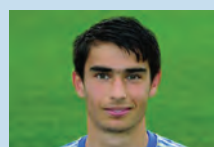
Sead Hajrović (1993). Pozicija: Odbrana. Klub: *Arsenal*. Nastupi (2012/2013): U-21 Premier league 8 nastupa. Reprezentativni nastupi: U-17 Švicarska: 8 nastupa, U-18 Švicarska: 11 nastupa, U-19 Švicarska: 6 nastupa.

Admir Terzić (1992). Pozicija: Odbrana. Klub: *Borussia Dortmund*. Nastupi (2012/2013): *Borussia Dortmund II*: 7 nastupa. Reprezentativni nastupi: U-17 Njemačka: 2 nastupa.

Mirza Mujčić (1994). Pozicija: Odbrana. Klub: *GAIS Göteborg*. Nastupi (2012): 9 nastupa. Reprezentativni nastupi: U-18 Švedska: 2 nastupa, U-19 Švedska: 1 nastup.

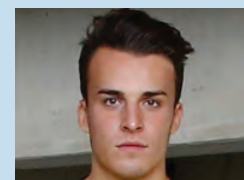
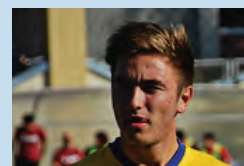
Dženis Kozica (1993). Pozicija: Vezni. Klub: *IFK Varnamo*. Nastupi (2012): 21 nastup - 4 gola. Reprezentativni nastupi: U-19 Švedska: 10 nastupa - 1 gol.

Anjur Osmanović (1994). Pozicija: Vezni. Klub: *FC Chelsea*. U-18. Reprezentativni nastupi: U-19 Švedska: 2 nastupa.

Muamer Tanković (1995). Pozicija: Napad. Klub: *Fulham*. Nastupi (2012/2013):

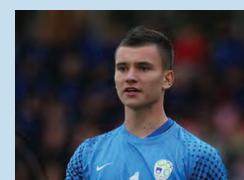
U-21 Premeir league: 3 nastupa. Reprezentativni nastupi: U-17 Švedska: 19 nastupa - 9 golova, U-19 Švedska: 3 nastupa - 2 gola.

Haris Tabaković (1994). Pozicija: Napad. Klub: *Young Boys*. Nastupi (2012/2013): 2 nastupa, *Young Boys II*: 12 nastupa - 11 golova. Reprezentativni nastupi: U-18 Švicarska: 2 nastupa, U-19 Švicarska: 3 nastupa.

Raif Husić

(1996). Pozicija: Golman. Klub: *Bayern Munchen*. U-17. Nastupi (2012/2013): 9 nastupa. Reprezentativni nastupi: U-15 Njemačka: 1 nastup, U-16 Njemačka: 3 nastupa, U-17 Njemačka: 6 nastupa.

Adnan Golubović (1995). Pozicija: Golman. Klub: *NK Olimpija Ljubljana*. U-19. Reprezentativni nastupi: U-17 Slovenija: 2 nastupa, U-18 Slovenija: 2 nastupa.

Emir Dautović (1995). Pozicija:

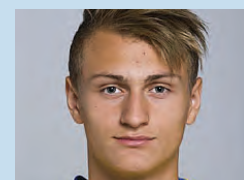
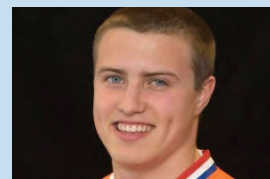
Odbrana. Klub: *NK Maribor*. U-19. Reprezentativni nastupi: U-17 Slovenija: 7 nastupa, U-18 Slovenija: 2 nastupa, U-19 Slovenija: 1 nastup - 1 gol.

Emrah Križevac (1996). Pozicija: Odbrana. Klub: *AKA SV Ried*. Nastupi (2012/2013): 4 nastupa. Reprezentativni nastupi: U-16 Austrija: 1 nastup, U-17 Austrija: 1 nastup.

Adnan Bajić (1994). Pozicija:

Vezni. Klub: *Sparta Rotterdam*. U-19. Reprezentativni nastupi: U-17 Holandija: 6 nastupa.

Mirza Halvadžić (1996). Pozicija: Napad. Klub: *Malmö FF U-17*. Reprezentativni nastupi: U-17 Švedska: 3 nastupa - 1 gol.

Admir Bajrović (1995). Pozici-

ja: Napad. Klub: *NEC Nijmegen*. Reprezentativni nastupi: U-17 Švedska: 4 nastupa - 2 gola.

sada je kasno. Gdje smo bili svih ovih 17 godina?! Danas se iz države, čini mi se, bježi još i više nego prije, a kamoli da nekoga vratimo. Kako očekivati da se vrate naši mladi rukometaši koji sada prima-ju par hiljada eura u Kataru ili Dubaiju, a očevi su im rudari? To je naša realnost

- kaže Topalbećirević.

Kada je riječ konkretno o fudbalu, on upozorava na brojne poteze koje je neophodno uraditi za dobro bh. fudbala - od smanjivanja Lige na 12 klubova, do sređivanja stadiona da gledaoci više ne kisnu na utakmicama.

Time bi se, kaže, stvorili preduslovi da i sa-

mi igrači sve manje žele da idu u druge zemlje ili klubove. Tešku situaciju ilustruje kroz primjere dva sarajevska premijerligaša i dva najveća fudbalska kolektiva, odlazak **Zajka Zebe** iz *Željezničara* u *RNK Split*, te brojne ostavke u Upravnom odboru *FK Sarajevo*. (z.č.)

DANKO ŠIPKA, PROFESOR SLAVISTIKE NA DRŽAVNOM UNIVERZITETU ARIZONE U TEMPIJU

Smijurija je PREVODITI

Nikada se neće titlovati britanski film u SAD-u iako se britanski i američki engleski puno razlikuju i imaju više varijanti • Američke studije su skoro pa ekvivalent srednjoškolskog obrazovanja u Evropi • Količina informacija kojom su ljudi bombardovani svaki dan je prevelika i morate da se ograničite na određene izvore

RAZGOVARAO: Dario Novalić novalich@bih.net.ba

Profesor slavistike na Državnom univerzitetu Arizone u Tempiju Danko Šipka napravio je nedavno, u koautorstvu sa Sabahudinom Čemanom, glavnim imamom Bosanske islamske zajednice u Sjevernoj Americi, rječnik islamske terminologije za izdavačku kuću koja radi zadržavne službe SAD-a.

- Specijalizacija te izdavačke kuće su rječnici za rijetko predavane strane jezike. Ako u Americi hoćete da nađete, recimo, englesko-njemački ili englesko-francuski rječnik, nećete imati problema, ali postoje i jezici, u koje spadaju i jezici bivše Jugoslavije, za koje je teško naći rječnike. Ako neki Amerikanac hoće da čita islamske tekstove, u standardnim rječnicima neće naći sve termine koji se koriste. Tako se pokazala potreba za rječnikom koji će obuhvatiti i sve te termine - kaže Šipka za magazin Start BiH.

ZARADA U RAZREDIMA

Osim što je rječnik tog tipa specijalizovan, Šipki je dobro došlo i to što je radio, kako kaže, čistu lingvističku analizu.

- Dvije godine sam ovdje na univerzitetu učio arapski, onako čisto iz radoznalosti i jako mi je bilo drago da se pojavio taj projekat i da sam mogao iskoristiti ovo znanje. Jer, znanje tog jezika zaista je ključno. Trebalo je znati koji su ekvivalenti pojedinih izraza, gdje ih treba ubaciti... Taj rječnik je sada u završnoj fazi, u toku su završne provjere, prelamanje...a u prodaji bi trebao da se pojavi u prvoj polovini ove godine - kaže Šipka. Njemu je arapski, ipak, više nešto usputno.

Osnovni predmeti njegovih istraživanja su politička psihologija i slavistika.

- Ovdje predajem, u principu, ono što se sada zove bosanski-srpski-hrvatski jezik, a uz to predajem i poljski, te povremeno ruski jezik. Ovdje u Americi, kao doduše i svugdje u zapadnoj Evropi, slavistikom smatraju prije svega ruski, dok su ovi ostali jezici onako, dodatak. Kada sam prvi put došao ovamo 2000. godine, odsjek na kojem predajem zvao se Odsjek za rusku filologiju, a ja sam od ova dva dodatka, poljskog i bosansko-srpsko-hrvatskog jezika, napravio novi predmet. Tada sam još živio u Poljskoj i ovdje sam držao samo ljetne kurseve. Kada sam prešao ovamo, postepeno sam uvodio i ove jezike, tako da sada u okviru Odsjeka postoji Sekcija slavenskih jezika.

Kako ste to napravili?

- Prva stvar koju sam uradio bila je da regularizujem nastavu bsh i poljskog jezika, što znači da u se u univerzitetski katalog upišu kursevi ovih jezika. Jer, ovdje se može održati kurs bilo kojeg jezika, ali to ne znači ništa, ali kada se kurs jednom upiše u katalog, onda je to trajnijeg karaktera. Drugi korak bio je uvođenje studija pod B. Ovdje, naime, postoje osnovne diplomске studije, na engleskom Major odnosno pod A, i svi studenti moraju ih završiti. Ali ako neko studira, recimo, fiziku ili hemiju, uz to može završiti i dodatni smjer, to je taj studij pod B. U bivšoj Jugoslaviji to se moglo samo na Zagrebačkom univerzitetu. Ovdje sam, dakle, uveo slavistiku koja

KO JE ŠIPKA

Danko Šipka sarajevski je student koji je 1985. dobio Zlatni značku Univerziteta. Doktorirao je u Beogradu lingvistiku, a u Varšavi političku psihologiju. Istraživao je i predavao na univerzitetima u Sarajevu, Beogradu, Poznanju, Vroclavu, Varšavi, Minhenu, Dizeldorfu, Velikoj Britaniji i Irskoj, u Illinoisu, Pittsburgu, Novom Meksiku, Arizoni, radio, među ostalim za Microsoft na razvoju alata na nama razumljivim jezicima... Objavio je do sada 24 knjige, više od 120 radova i 50 recenzije ne bhs, njemačkom, poljskom i engleskom, držao predavanja na univerzitetima u Klagenfurtu, Gracu, Beču, Berlinu, Tibingenu, Regensburgu, Amsterdamu, Novom Sadu... Bio je, među ostalim, Fulbrajtovim stipendistom fondacije Aleksandra fon Humbolta. Organizovao je i specijalizirane seminare za američko Ministarstvo obrane, ovlaštenu je sudski tumač pred američkim imigracijskim službama...

nije rusistika, sa specijalizacijom na bsh ili poljskom jeziku. Ona je uvedena prethodne godine i prvi student već je završio ovaj dopunski studij. On, Nedeljko Bulj, pisao je svoj diplomski rad o iseljenicima iz bivše Jugoslavije u jed-

nom malom rudarskom gradu na jugu Arizone. Bulj je, inače, kao i dobar dio studenata na kursu za bhs, rođen u Americi, a njegovi roditelji su porijeklom iz Knina. U maju ove godine očekujemo da prvi student završi i specijalizaciju na poljskom jeziku.

Kakva je perspektiva tih studenata ovdje u Americi, obzirom da Vi kao profesor ovdje u Tempiju imate puno posla?

- Da, ja imam jako puno posla da bih održavao ta dva programa, ali pošto sam živio devet godina u Poljskoj i pored američkog imam i poljsko državljanstvo, imam obavezu održavati i predmet na poljskom. Međutim, nikada mi nije palo na pamet da ovo bude osnovni, odnosno studij pod A, jer bi student koji to završi mogao raditi samo eventualno u State Departmentu ili na nekim prevoditeljskim poslovima. Ovako, studenti koji završe ovu specijalizaciju mogu to iskoristiti ako su istoričari pa se žele speci-

ŠKOLA, LOBIJI I PARE

Možete li uporediti evropski sa američkim sistemom studiranja?

- Ja sam u svakom slučaju više naklonjen evropskom sistemu. Teoretski, američki sistem studiranja bi trebalo da osposobi studenta da rješava probleme, dok je evropski sistem više naklonjen znanju. Ali u praksi to znači da su ovdje ozbiljne i temeljite studije u oblastima u kojima se mogu zaraditi pare, prije svega medicina, pa ekonomija, pravo, inženjstvo... Ali humanističke studije su ovdje na neuporedivo nižem nivou u poređenju sa Evropom, jednostavno zato što od toga nema nikakvih para. Ovdje je cijena

lo društvo organizovano, u principu, na lobiji-ma, a lobiji su opet zasnovani na tome koliko ko novaca ima. U Americi su, recimo, jako dobro plaćene medicinske profesije, pa obični ljekar opšte prakse zaradi godišnje između 260.000 i 300.000 dolara bruto, a profesor u srednjoj školi godišnje zaradi pet puta manje. I advokati ovdje mogu zaraditi mnogo, čak do 500.000 dolara godišnje, opet u zavisnosti od toga gdje rade, ali, interesantno, ovdje arhitekta, koji su u Evropi gospoda, zarađuju prilično malo i smatraju ih više nekim umjetnicima koji i treba da gladuju, pa arhitekti u Americi zarađuju u prosjeku 40.000 dolara godišnje.

sa srpskog na hrvatski

fot: Dario Novalić

jalizirati za jugoistočnu Evropu ili ekonomisti koje zanima trgovina u ovom regionu ili inženjeri angažirani na tom području, pa im to dođe kao dodatna prednost. Ako imate, na primjer, trojicu arhitekata podjednakih kvalifikacija koji apliciraju za neki projekat u bivšoj Jugoslaviji, svakako je da će u prednosti biti onaj koji je dodatno završio studij jezika i kulture i nešto zna o tom području.

Pošto ste sarajevski đak i student, možete li uporediti bivše jugoslovenske i američke studente? Sa kakvim predznanjem dolaze jedni i drugi?

- Ja sa američkim ne bih upoređivao samo studente bivše Jugoslavije, nego generalno evropske studente, jer sam neko vrijeme radio i u Njemačkoj i u Poljskoj. Evropski studenti su vrlo slični i neuporedivo su obrazovaniji, inteligentniji i radišniji od američkih. Po mom mišljenju, američke studije su skoro pa ekvivalent srednjoškolskog obrazovanja u Evropi.

To je ozbiljna izjava, kada Vi kao profesor to kažete.

- Pa da. A zašto to govorim? Osnovna kultura se u SAD-u ne stiče u srednjoj školi, jer Amerikanci ne vjeruju da je to moguće, već se stiče tek na fakultetu. U principu, ako ovdje završite fakultet, to je samo osnova za nešto i samo sa fakultetom ne možete imati neku veliku zaradu. Izuzetak su samo inženjerski smjerovi koji su dosta rigorozniji, ali za sve ostalo morate završiti još nešto. Na primjer, pravnici su ovdje jako dobro plaćeni, ali to se postiže tek postdiplomskim studijem. Ako, dakle, hoćete biti pravnik ili advokat, morate prvo završiti fakultet, pa onda još trogodišnji postdiplomski studij. Znae, ovdje je inače zarada podijeljena u razrede. Tako će neko ko je završio samo srednju školu u toku karijere zaraditi, po procjenama, milion dolara manje u odnosu na onoga ko je završio fakultet.

KAKO OTIĆI VAN

Vi ste u svijet, da tako kažem, krenuli nakon što ste dobili stipendiju. Šta preporučujete prosječ-

nom studentu koji završi tri godine po Bolonjskom sistemu i ne zna gdje je, pa ako upiše i magistriraj koji traje još dvije godine i dosta košta, opet ne zna gdje je i hoće li ikako dobiti posao?

- Malo je neumjesno da ja dajem savjete bilo kome. Moja osnovna ideja je da ako ja ne trpim posljedice nečega, onda ne mogu ni davati savjete. Meni je uvijek bilo zanimljivo da vidim i upoznam nešto novo i motiv za moj odlazak u svijet nije bio prije svega mate-

rijalni, nego sam htio da vidim neke drukčije ljude, neke drukčije predjele. Ja sam, na primjer, iz Njemačke, koja je vrlo bogata zemlja, 1992. otišao u Poljsku jer sam tu dobio posao profesora slavistike i zato što mi je to bilo zanimljivo.

Kada sam pitao za savjet, više sam mislio na koji način studenti iz BiH mogu dobiti stipendiju da bi magistrirali ili doktorirali negdje vani?

- Stipendija ima i pored mnogo loših strana, jedna od dobrih strana *Bolonjskog procesa* je ta što studenti mogu studirati na mnogim raznim mjestima i što postoje stipendije koje omogućavaju studiranje. Mogućnosti postoje i mimo *Bolonjskog procesa*. Mnogo ljudi iz BiH je, na primjer, otišlo da studira u Austriju. Postoje, dakle, brojne mogućnosti, a ta studentska mobilnost je nesumnjiva prednost *Bolonjskog procesa*.

Imate li kontakta sa Univerzitetom Sarajevu?

- I nemam sa Univerzitetom, odnosno imam kada neki student želi da ide na ljetnu školu ili na neki seminar. Ovdje, također, postoji i *National Security Education Program*, gdje se oni jezici i kulture koji su bitni za Američku nacionalnu bezbjednost posebno tretiraju i studenti dobijaju novac da idu tamo i da izučavaju jezik, pa kada se vrate mogu raditi, ako bude mjesta za njih, u državnim službama. Ima dosta takvih studenata, evo recimo, sada sam u komisiji i imamo pet kandidata od kojih četiri idu u Rusiju, a jedan u Makedoniju.

Da li Vas je ikad iko sa područja bivše Jugoslavije kon-

taktirao za neki savjet ili za neku pomoć?
- Nije niko nikada. I tu je i razlika jer, recimo, Poljaci su u novembru ovdje organizovali koncert, a skupljeni novac biće iskorišten da studenti mogu da idu u Poljsku i uče jezik. Poljski konzulat, recimo, bez da ja išta kažem, kontaktira nas ovdje i kaže *evo prijavite se za novac da studenti mogu ići u Poljsku*. Iako sam uvijek jednako pristupao i bosanskom, srpskom, hrvatskom i poljskom jeziku, jedino su se Poljaci uvijek interesovali i nastojali da pomognu, pa su mi čak davali i neke nagrade, što je, opet, bitno za fakultetsku administraciju koja onda ozbiljnije uzima i moj rad i predmet kojeg

predajem. Ja sam, u svakom slučaju, spreman da pomognem, ali nema interesa iz bivše Jugoslavije. Možda je problem i u tome što su u Poljskoj svi skupa, a kod nas opet bosanski, hrvatski, srpski...

Hajdemo malo i oko te stalne balkanske dileme. Šta Vi kao profesor slavenske filologije mislite: je li to jedan, dva jezika ili...?

- Razlika je mnogo manja nego između američkog i britanskog engleskog. I radovi *Snježane Kordić* iz Zagreba pokazuju da je to faktički isti jezik koji ima svoje varijante, a kako ga nazivate nije stvar lingvistike, nego čisto politike. Možete ga nazivati kako god hoćete, ali to ne mijenja činjenicu da je prevod nemoguć. Ako vi uzmete bilo kakav tekst sa, recimo, hrvatskog dnevnika, ne možete ga prevesti u Bosni.

Poznato vam je da je Hrvatska televizija prije nekoliko mjeseci pokušala prevesti srbijske filmove?

- Jeste, poznato mi je, ali i to se završilo smijurijom. A to i jeste smijurija. To kako ćete vi nazivati svoj jezik čisto je politička stvar. Tako ga jedni nazivaju srpski, drugi hrvatski, treći bosanski ili crnogorski, Kordićeva ga i dalje naziva *srpsko-hrvatski* jer ona kaže da je to *tradicionalni naziv*, ali, sve to nema veze i to nije lingvističko pitanje. U principu, ako je prevod nemoguć, onda je teško

govoriti da su to različiti jezici.

LJUDI SU LJUDI

Šta mislite pod tim da je prevod nemoguć?

- Pa ne možete prevesti, titlovati

film sa srpskog na hrvatski i obrnuto ili na bosanski i sa bosanskog. To je isto kao što se nikada neće titlovati britanski film u SAD-u iako se britanski i američki engleski puno razlikuju i imaju više varijanti. To su stvari čisto političke prirode. Međutim, kad se radi o praktičkim stvarima, taj problem i ne postoji. Naime, na Balkanu će svaki jezik biti predavan zasebno pošto ljudi tako žele, u školi u Hrvatskoj to će biti hrvatski jezik, u Srbiji će se zvati srpski i tako dalje, ali ovdje ne možete naći dovoljno studenata da to predajete zasebno, pa ćete predavati sve zajedno. Ja, recimo, ovdje u SAD-u predajem već 12 godina, dolazili su mi svi iz bivše Jugoslavije na časove

moja doktorantkinja iz Poljske imala je vrlo zanimljiv komentar vezano za *Bolonjski proces* i baš mi je prije nekoliko dana napisala da *Bolonjski proces* daje svoje prve rezultate - studenti znaju sve manje, a traže sve više.

TRI UNIVERZITETA

Prof. Danko Šipka kaže da je Tempi u okruhu Phoenix, za koji svi znaju.

- Ovaj grad je jedan od petnaestak koji se nalaze u okolini Phoenixa, i tu se nalazi i Državni univerzitet Arizone. Država Arizona, inače, ima tri univerziteta, jedan se nalazi u Tucsonu, drugi je ovdje u Tempe, a treći je Univerzitet Sjeverne Arizone.

i nikad nije bilo nikakvih problema.

Druga Vaša specijalizacija je politička psihologija. O čemu se tu zapravo radi?

- Kad se govori o psihologiji kao takvoj, pa i političkoj psihologiji, ne zanima vas ova ili ona osoba, ovaj ili onaj narod ili zemlja, nego vas zanimaju ljudska bića. Jedno od osnovnih pitanja u političkoj psihologiji je zašto ljudska bića izabiraju jednu ili drugu političku opciju? Od čega to zavisi - od nivoa njihovog znanja o tome što biraju ili je to njihov stav ili je to značaj određenog stava? Vi, recimo, možete imati jak stav o nekome, na primjer nekoga jako mrzite, ali ako to nije vaš šef na poslu, onda vas baš briga, jer to nije nešto centralno u vašem sistemu stavova.

Možete li biti konkretniji?

- Moja istraživanja su, u principu, bila o tome od čega zavisi to da neko bira demokratsku ili nacionalističku opciju. Da li zavisi od znanja o tim pojmovima i da li to zavisi od jačine stava ili od centralnosti stava? Moja istraživanja su vrlo jasno pokazala da se radi o centralnosti stava, dakle, ako je za vas nešto važnije od onoga drugog, onda ste vi skloniji da tome što vam je važnije posvetite veću pažnju i da to prihvatite kao interpretaciju. To se jako dobro objašnjava takozvanom *teorijom kognitivnih škrtača*. Naime, količina informacija kojom su ljudska bića bombardovana svaki dan je prevelika i da biste mogli normalno da funkcionišete, morate da se ograničite na određene izvore informacija. A to nema veze ni sa zemljom, ni sa nacijom, ni sa čovjekom konkretno.

Koji bi zaključak tog istraživanja bio u jednoj rečenici?

- Zaključak bi bio to da u principu bilo kakva promjena u interpretaciji bilo čega, zavisi od promjene centralnosti stava. Ako nekoga ubijedite da je nešto važnije za njega od nečega drugog, on će onda to i prihvatiti.

Koliko je trajalo to Vaše istraživanje?

- Neke tri godine, a radio sam to još iz Poljske.

O situaciji u BiH znate dosta. Koliko bi takvo ili slično istraživanje moglo trajati u BiH, obzirom da imamo tri nacije, Sejdića, Finčija i ostale?

- U osnovi, dužina istraživanja zavisi od toga kako vi ograničite svoj uzorak. Ako izaberete uzorak kao, recimo, ja, onda nema veze da li ste u BiH, u Ruandi ili u Južnoj Africi. Ljudska bića su ljudska bića i kako će teći istraživanje zavisi od toga kako ga vi organizujete. Ja stvarno ne mislim da je BiH nešto posebno ili specifično, jer i tamo žive ljudska bića kao i svugdje drugo. ●

BOLONJA

Koliko ste upoznati sa Bolonjskim procesom?

- Veoma dobro, jer dok sam bio u Poljskoj, bio sam u timu koji je promijenio sistem studiranja sa starog na *Bolonjski proces*. Jedna

probajte i vi magiju indukcije.

INDUKCIJA
brza.štedljiva.bezbijedna.

Gorenje induksijske ploče - budućnost kuhanja

Koje su prednosti induksijske ploče za kuhanje?

BRZA

Indukcija je **najbrži** način kuhanja.

ŠTEDLJIVA

Indukcija je **najefikasniji** način kuhanja i koristi 75% manje energije od konvencionalnih ploča.

BEZBIJEDNA

Indukcija je **najbezbijedniji** način kuhanja jer nema usijanih ringli i otvorenog plamena. Također, ima i funkciju samoisključivanja.

LAKO SE ODRŽAVA

Na induksijsku ploču se ništa neće zalijepiti, jer ploča ostaje hladna, nema zagorijevanja, kipljenja i fleka. Jednostavno prebrisati.

www.gorenje.ba

gorenje

 kozmetički
studio **Biba**

U njemu ćete naći spoj istočnjačke prirode, mudrosti i tradicije sa vrhunskim kozmetičkim i dermatološkim dostignućima Zapada.

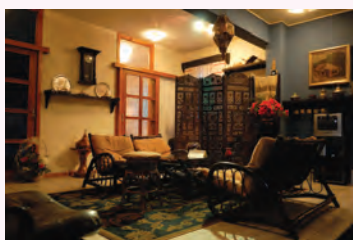
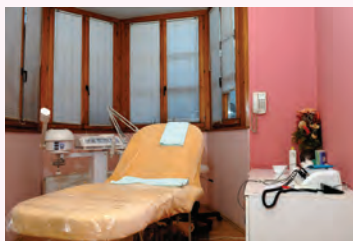
Zajedničkim harmoničnim radom dermatologa, kozmetičara i obrazovanog fizioterapeutskeg osoblja sa diplomama iz BiH, Njemačke, Francuske, Malezije i SAD, u centru "Biba" postizemo vrhunske rezultate.

Ovdje se paralelno koriste prirodni preparati i preparati najpoznatijih svjetskih kozmetičkih kuća.

U centru vlada spoj smirujuće, opušteno atmosfere i visokoprofesionalnog rada.

Zahvaljujući svemu ovome uspijevamo pomoći u postizanju zdravlja i ljepote Vaše kože i tijela.

Time se postiže i harmonija koja je u vremenu u kome živimo toliko dragocjena i koja se odražava na sve aspekte života.

Medresa 3, Bistrik, Sarajevo, tel. 033 447-544, 033 232 899

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

**Sretan 1. mart,
Dan nezavisnosti**

ŠPANIJA: GDJE PRESTAJE NARODNO VESELJE POČINJE POLITIKA

Ples smrti, **krvoproliće**

Nakon što je zabranjena na Kanarskim otocima i u Katalunji, njene pristalice započele su pravnu bitku da koridu proglase španskim opštim kulturnim dobrom

ili nacionalno blago?

PIŠE: Edina Spahić

Njegujući narodne običaje ostavljamo trag u vremenu i činimo da nas drugi po njima prepoznaju. Korida je jedan od najstarijih narodnih običaja kojeg osim Španaca poznaju Portugalci, Francuzi, Meksikanci, ali i naši narodi.

ZABRANITI, ALI...

Na žalost, kod nas se ovom velikom narodnom veselju ne pridaje značaj, iako se godišnje na koridi skupi i do pedeset hiljada ljudi. A promoviranje narodnih običaja podrazumijeva i da ih odgovorne institucije zaštite, međutim kod nas novaca, a vjerovatno ni volje za takvo što nema.

Kako se Španci bore za očuvanje običaja koji su simbol njihovog identiteta vidi se upravo na primjeru koride.

Borba s bikovima, korida i sve što je vezano za ovu vrstu tipično španskog narodnog običaja, duboko je ukorijenjeno u kulturu ovog romanskog naroda.

Jedan od najvećih španskih mislilaca **Perez de Ayala** (1880.) je u svom eseju *Politika i bikovi* pisao o ambivalentnosti koju većina Španaca pokazuju kada je riječ o koridama.

- Kada bih ja bio španski diktator, kratkim bi zapisom zabranio koride bikova. Ali, u međuvremenu neka postoje, ja nastavljam da ih posjećujem. Zabranio bih ih jer ih smatram društveno štetnim spektaklom. Nastavljam da ih posjećujem jer smatram da su jedan spektakl vrijedan divljenja i za mene kao individuu nisu štetne, nego odviše korisne, poput teksta iz kojeg se može učiti psihologija španskog naroda - piše De Ayala.

Iako je tradicija koride u Španiji zabilježena mnogo ranije, u drugoj polovini XVIII stoljeća, ona dobiva neke nove karakteristike i tako postaje preteča savremenih korida.

Toreador u borbu sa bikom više ne izlazi na konju, kao što je bio slučaj ranije kada je korida smatrana aristokratskom zabavom. Samim time i protagonisti u arenama prestaju biti pripadnici visokih društvenih klasa i ona postaje dostupna običnim ljudima. Počinju da se uzgajaju bikovi isključivo za borbu u arenama i grade se prve arene. U to vrijeme nastaju i prve tauromahije u kojima se utvrđuju tehnike i pravila borbe sa bikovima.

KATALONSKI NACIONALIZAM

Ova tradicija, od srednjeg vijeka naovamo, inspiriše i španske i umjetnike iz cijelog svijeta. **Luis de Góngora**, **Francisco de Quevedo**, **Rubén Darío**, **J. Ramón Jiménez**, **F. García**

Lorca, **Rafael Alberti**, **Miguel Hernández** samo su neki od velikana španske književnosti koji su na maestralan način izrazili svoju umjetničku energiju imajući svijet bikova kao osnovu svog umjetničkog izražaja. **Pablo Picasso** je svoju strast za ovu tradiciju prenio i na svoja platna i tako je učinio poznatom u cijelom svijetu.

Svi oni koji danas zagovaraju koridu u njoj vide posebnu vrstu umjetnosti, veličanstven i strastven ples između toreadora i razbješnjele zvijeri.

Koride su održavaju diljem Španije u velikim gradovima, ali i u malim seoskim arenama, kako bi narod uživao i slavio svoju tradiciju koja, danas, ima sve više protivnika.

Naime, pošto je 1991. zabranjena na Kanarskim otocima, korida je istu sudbinu doživjela i u Katalunji nakon što je Parlament izglasao Zakon o zabrani korida, koji je na snagu stupio 1. januara 2012. godine.

Ovaj Zakon je jednim dijelom rezultat borbe aktivista za zaštitu životinja koji su u ovoj tradiciji vidjeli samo okrutan čin zlostavljanja, a većim dijelom za njegovo izglasavanje zaslužni su katalonski nacionalisti koji na taj način pokušavaju iskorijeniti svaku tradiciju koju smatraju, prije svega, španskom. Naime, za njih je korida simbol fašističke Španije i njenog vođe diktatora **Francisca Franca**.

U većem dijelu Španije ova tradicija se ljubomorno čuva, posebno je po-

pularna u Andaluziji, ali i u nekim drugim španskim pokrajinama.

Korida je velika industrija od koje ne žive samo toreadori, nego i mnogo drugih koji učestvuju u organizaciji tog spektakla. Ne treba posebno naglašavati koliko je ona bitna za španski turizam i koliko turista u Španiju dolazi, između ostalog, i da bi prisustvovali jednoj koridi, makar uopšte ne razumjeli vještine i hrabrost koje tu valja pokazati.

Nakon ukidanja korida u Katalunji, rasplamsale su se debate o ispravnosti odnosno nei-

spravnosti odluke koju su izglasali poslanici regionalnog Parlamenta. Može li se jednim zakonom staviti tačka na vjekovnu tradiciju koja, svjedelo im se to ili ne, na određeni način definiše španski narod?

MALI ČOVJEK IZAZIVA

Čak i kada postoji potreba da se neke promjene dese, to nije moguće preko noći, promjena je stvar evolucije i dešava se postepeno putem racionalnog i progresivnog obrazovanja. Istina je da popularnost koride u Katalunji nikada nije bila tako velika i da se godinama broj ljubitelja borbe sa bikovima smanjivao, ne samo u Katalunji nego i u ostatku Španije.

Sve je manje mladih među publikom, činjenica koju neki opravdavaju visokom cijenom ulaznice, ali to nije razlog jer su i ulaznice za fudbalske utakmice na *Bernabeu* također skupe, a stadion je i dalje ispunjen do posljednjeg mjesta.

Branitelji koride zato su krenuli u akciju. Španski Ustav nalaže da Parlament može glasati o inicijativama koje je podržalo najmanje 500.000 ljudi. To se upravo i desilo u Katalunji gdje su pristalice koride prikupile 590.000 potpisa i zahtijevaju da Parlament glasa o zaštiti korida i proglasi ih *opštim kulturnim dobrom na nivou države*.

Prodesničarska Narodna partija, koja ima apsolutnu većinu u Parlamentu, uspjela je izglasati da ovaj prijedlog ide dalje na razmatranje u Kongres. Socijalisti su, kao najjača opozicijska stranka u Španiji, odlučili biti suzdržani kada je u pitanju ova veoma osjetljiva tema.

U slučaju da krajnji rezultat bude proglašavanje koride opštim kulturnim dobrom, ona će se vratiti i u katalonske arene na radost svih onih Katalonaca koji ih osjećaju kao svoje nacionalno obilježje. Međutim, izglasavanje ovog zakona značilo bi ukidanje propisa donesenih u autonomnim pokrajinama, a to nikako nije mali problem. Naprotiv...

Bilo kako bilo, koride, ali i drugi spektakli vezani za svijet bikova, kakav je, bez sumnje, i festival *Encierro* u Pamploni u kojem stotine ljudi trče pred podivljanim bikovima, imaju veliki broj pristalica u cijeloj Španiji koji neće dozvoliti da se taj vid narodne fešte zabrani i da se njegov značaj za kulturu Španije naprosto ignoriše.

Ples smrti, kako često nazivaju koridu, istini za volju jeste jedan vid krvoprolića u kojem će neudžna životinja zasigurno proliti krv, ali i toreador svoj život izlaže velikoj opasnosti čiji krajnji ishod može biti i njegova smrt. Zato nije malo onih koji im skidaju kapu za hrabrost, ali i za maestralne pokrete kojima mali čovjek izaziva ogromnu crnu zvijer. ●

SILVIO BERLUSCONI, GRAĐEVINSKI, INDUSTRIJSKI, MEDIJSKI I BANKARSKI MILIJARDER, POLITIČAR

Neuporediv i u skandalima

Jedino što cijeli svijet zna nakon februarskih izbora u Italiji jeste da se na političku scenu vratio lik čuven po bunga-bunga zabavama, sakrivanju mafijaša, gomili zastarjelih istraga i milijardama nikad razjašnjenog porijekla

Koliko će **Silvio Berlusconi** biti moćan italijanski političar, u vrijeme kad nastaje ovaj tekst, niko ne smije ni prognozirati. Netom završeni parlamentarni izbori u trećoj ekonomiji eurozone drmaj u, kako stvari stoje, još će dugo drmati ne samo Italiju, nego i ostatak EU.

Berlusconi, trostruki premijer te zemlje, nije više jedini uzrok nestabilnosti Italije koja izaziva strah u eurozoni, ali je i dalje definitivno najatraktivniji član tamošnje vlasti, bez obzira na probleme koji ga muče.

NEĆE ZA ŠALTER

A nije da ga ne muče - poslovno carstvo mu osjeća posljedice recesije i milijarde mu se polako tope, italijansko pravosuđe se više ne plaši nje-

gove moći, a ofalio mu je i libido, što je sam otkrio priznavši da se *seksao samo s osam djevojkama u jednom trenutku, jer više nije mogao...*

Berlusconi je danas 77 godina. Rođen je 22. septembra 1936. u Milanu, prvo je od troje djece oca **Luigija** koji je radio prvo u Rasini banci, a potom kao advokat, i majke **Rose Bossi** koja je prije nego što je postala domaćica, radila kao sekretarica u **Pirelli grupi**.

Mladi Silvio završio je klasično srednjoškolsko obrazovanje 1954. i upisao pravo na milanskom državnom Univerzitetu. Biografi bilježe da je u to doba prodavao *električne četke* od vrata do vrata, slikao na svadbama i sahranama, svirao bas, pričao viceve i pjevao u bendu druga iz djetinjstva **Fedela Confalonierija**, nastupao čak i na brodovima...

očima birača.

Berlusconi je kao alternativu stvorio vlastitu stranku **Forza Italia**, udružio se s reformisanim neofašistima iz **Alleanza Nazionale**, padanijskim separatistima iz **Lega Nord** i dobio izbore 1994. Do sada se istakao po neoliberalnoj ekonomskoj politici, zalaganju za evropsko ujedinjenje i bliskim vezama s administracijom **Georga W. Busha**.

Iako je diplomirao pravo 1961., poslovni počeci vezuju mu se za 1957. kad ulazi u građevinske poslove. Diplomirao je, inače, na *pravnim aspektima oglašavanja ugovora*, a pošto nije morao u vojsku, odmah se bacio u biznis. Prvi posao, za šalterom, ponudio mu je **Carlo Rasini**, vlasnik milanske banke u kojoj je radio njegov otac. Silvio, naravno, sebe tu nije vidio, ali je iskoristio Rasinijevo povjerenje i dobio bankarske garancije za kupovinu građevinskog zemljišta na tadašnjoj milanskoj periferiji.

Tu je sagradio svoju prvu zgradu u kojoj je sve stanove prodao i prije nego što su zakopani temelji, nešto je i zaradio, ali nikad zvanično nije utvrđeno kako je njegova tek formirana firma **Edilnord** s tom *nekom zaradom* uspjela već 1963. početi drugi veliki posao - gradnju naselja za 4.000 stanovnika u Brugheriju na sjeveru Milana.

Nezvanično, zna se. Rasinijeva banka našla se pod istragom italijanskog i međunarodnog pravosuđa zbog optužbi da pere i pušta u promet mafijaški novac. Glavni igrači bili su bankari **Antonio Virgilio** i **Luigi Monti**, koji su često kontaktirali s mafijašem **Vittorinom Manganom**.

Mangano je pred policijom pobjegao na Berlusconijevo imanje u Arcoreu i u odsustvu je osuđen na tri doživotna zatvora za ubistva, reket i šverc droge.

- **Nisam znao da je Mangano mafijaš. Mislio sam da je žrtva montiranog procesa** - objašnjavao je kasnije Berlusconi svoje gostoprimstvo. Nebitno, čovjek je pred zakonom čist. I može raditi. Pa je, tako, 1965. prva zgrada u Brugheriju bila spremna za useljenje, ali... Niko nije bio kupio nijedan stan. Zlobnici kažu da je, nakon što se požalio svom gostu Manganu, Berlusconi

ni sve stanove u tom novom naselju uspio prodati penzionoj štedionici **Caripla**, Berlusconi je pristao tvrde da to nema veze, a italijansko pravosuđe, koje je također bilo skeptično prema tom poslu, našlo je da je kriv brat **Paolo** i 1996. ga osudilo na dvije i po godine zatvora i odštetu od 748 miliona lira.

ISTRAGA ZA ISTRAGOM

Paolo je tvrdio da ono što je na crno platio **Giuseppeu Clericiju** iz **Caripla** nije *mito* nego *normalna provizija*, ali pošto Clerici nije bio posred-

DOLE KOMUNISTI

Silvio Berlusconi je u politiku ušao da bi - zastavio komunizam. Početkom devedesetih su u Italiji kraj hladnog rata i niz korupcijskih skandala doveli do sloma demokršćana i socijalista i smatralo se da ništa neće zastaviti reformisane komuniste koji pola vijeka nisu bili na vlasti, pa se nisu uprljali u

MASON

Italijanski tužilac Antonio Di Pietro svojevre-
meno je objavio kopiju Berlusconijsve pristu-
pnice masonskoj loži *Propaganda 2, P2*, čiji je
vođa, predratni fašist i ratni obavještajac Li-
cio Gelli osuđen za pokušaj državnog udara
i nasilnog rušenja vlasti u Italiji.

nik nego predstavnik kupca, presuđeno je da je
to mito...

- **Kunem se životom svoje djece da nisam ni-
koga podmićivao, a ako mi to radite zato što
sam vlasnik televizija, prodat ću sve svoje te-
levizije** - grmio je Silvio tad.

Protiv Berlusconijsa i njegovih saradnika vođeno
je najmanje osam vrlo ozbiljnih istraga, ali malo
ih je završeno presudama. Zadnja, još uvijek ne-
pravosnažna, je iz oktobra 2012., kad je Berlus-
coni osuđen na četiri godine zatvora zbog utaje
poreza. Riječ je o aferi *Mediaset*, prevari teškoj 10
miliona eura. Go-
dinu ranije, u ju-
lu 2011., njegova i
firma njegove dje-
ce *Fininvest* osu-
đena je da plati
odštetu od 560
miliona eura fir-
mi *Cir Carla De
Benedetti* zbog
korupcije sudaca
u kupovini izda-
vačke kuće *Mon-
dadori*, poslu sta-
rom 20 godina.

Berlusconijsve *Fininvest* je, naime, 1991.
rimskom sudiji **Vittoriu Metti** dao 400 milio-
na tadašnjih lira da dosudi prednost Berlusco-
nijijsvoj firmi u kupovini većinskog paketa *Mon-
dadorija*. Metta je osuđen na 33 mjeseca zatvora,
a Sud je utvrdio i Berlusconijsvu krivičnu odgo-
vornost za korupciju sudstva.

Među zanimljivijim istragama je i ona o kojoj
je Berlusconi obaviješten 1994., u trenutku dok
je kao premijer Italije u Napulju predsjedavao
UN-ovom konferencijom o organizovanom kri-
minalu.

Italijansko pravosuđe ga je tad optužilo da je sa
saradnicima u *Fininvestu* podmitio pripadnike
Guarda di Finanze, specijalne finansijske poli-

cije, da zatvore oči nad prekršajima u četiri nje-
gova preduzeća - TV mreži *Tele+*, osiguranju
Mediolanum Vita, *Mondadoriju*, te videonakla-
di *Videotime*. Finansijski policajci su nesumnji-
vo dobili pare, nesumnjivo je da im je pare dao
Paolo Berlusconi, ali se nije znalo da li je Silvio
to naredio.

Tužilaštvo u Milanu zaključilo je da je Berlus-
coni, po *zapovjednoj odgovornosti*, za to morao
znati, da je inicijator te korupcije, prvostepeno
su osuđeni i on i saradnici, ali... Drugostepenom
presudom iz 2000. on je za *Tele+* oslobođen, a
ostala tri slučaja su - zastarjela. Zlobnici su, ina-
če, zapisali da se dobar dio propisa koje su tri
italijanske vlade koje je vodio Silvio Berlusconi
progurala kroz Parlament, odnosio na skraćiva-
nje rokova zastare kriminala vezanog za korup-
ciju i *privredni kriminal*.

Silvio Berlusconi je, kao suvlasnik TV mreže *Tele-
cinco*, sa pomoćnikom **Marcellom Dell'Utri**jem,
kome se u Palermu sudilo za veze s mafijom,
za utaju poreza bio optužen i u Španiji. Osim

što je javno re-
kao da na sud u
Španiju neće jer
su *dokaze monti-
rali italijanski ko-
munistički tužite-
lji*, i on i Dell'Utri
u tom su trenut-
ku bili članovi
Evropskog par-
lamenta, pa su se
pozvali na imuni-
tet. Zahtjev špan-
skog suda da im
se imunitet skine

je odbijen, a tadašnji vođa socijalističke grupe u
Evropskom parlamentu **Enrique Baron Cres-
po** optužio je tadašnju predsjednicu Evropskog
parlamenta **Nicoleu Fontaine** da zahtjev nije ni
prosljedila evropskim poslanicima jer su i ona
i Berlusconi u Evropskoj narodnoj stranci i do-
bri su prijatelji.

Berlusconi je i 1998., zajedno sa bivšim italijan-
skim premijerom i vođom italijanskih socijalista,
svojim prijateljem i kumom **Benedetom Betti-
nom Craxijem**, nepravomoćno osuđen za dava-
nje i primanje mita. Podmitio kum kuma: Bogati
Berlusconi 1991. je Craxiju poklonio 20 milijar-
di lira iz zarade *Fininvesta* koristeći za to svoju

da rekao je da mu se isti igrač *svidja*.

- **I to jako. Učinit ćemo sve da Balotelli dođe
kod nas** - rekao je Berlusconi.

Poznavaoci njegovog mentaliteta kažu da će
svim silama u *Milan* dovesti svakog fudbaler ko-
ji mu se sviđa osim - **Cristiana Ronalda**. Razlog
su, naravno, žene.

Trač iz decembra 2012., naime, glasi sa je Ronal-
do prevario svoju djevojku *Irinu Shayk* sa **Nico-
le Minetti**, članicom Berlusconijsve *Forza Italia*
i zastupnicom u Parlamentu Italije.

Minetti je zubarka koja je Berlusconijsu popra-
vila zube nakon incidenta u kojem je ostao bez
dva prednja, a tvrdilo se da mu je organizova-
la lezbijske tulumbe i da je i sama bila njegova
ljubavnica.

Sa Francescom Pascale

GAF ZA GAFOM

Lista gafova koje je Silvio Berlusconi pravio
tokom političke karijere je duga, međutim,
gotovo svi svjetski mediji na njen vrh stav-
ljaju zahtjev američkim investitorima iz 2003.
godine da se presele u Italiju, jer je kominista
sve manje, a i italijanske sekretarice su *puno
zgodnije* od onih u SAD.

- **Jedan od razloga za investiranje u Italiju
je i činjenica da imamo prekrasne žene** - re-
kao je Berlusconi.

Iste godine je predložio tadašnjeg njemač-
kog zastupnika, danas predsjednika Evrop-
skog parlamenta **Martina Schulza** za ulogu
čuvara konc-logora.

- **Znam da jedan Italijan producira film o na-
cističkom konc-logoru, a vas bih želio pred-
ložiti za ulogu kapoa, bili biste savršeni za
to** - rekao je Berlusconi.

Kada je 2009. godine obišao stradale koji su
živjeli u šatorima nakon su ostali bez krova
nad glavom u najjačem zemljotresu koji je
pogodio Italiju u posljednjih 30 godina, Ber-
lusconi je izjavio da je to *naravno, njihov pri-
vremeni dom*.

- **Ali trebali bi razmišljati kao da su samo za
vikend otišli na kampiranje** - poručio je on.
Na samitu G20 u Londonu 2009. godine Ber-
lusconi je objasnio i zašto se njegov komen-
tar na ekonomsku krizu u svijetu razlikuje od
komentara **Baracka Obame**.

- **Nisam se dugo sunčao, a Obama je mla-
đi, viši i zgodniji od mene** - zaključio je Ber-
lusconi.

Godinu prije toga je rekao da je Obama *sim-
patičan, mlad i osunčan*.

Kinu je uspio uvrijediti 2006. godine.

- **Pročitajte crnu knjigu komunizma i otkrit
ćete da u Kini tokom vladavine Mao Ce Tun-
ga nisu jeli djecu, ali su ih kuhali da bi gno-
jili polja** - izjavio je Berlusconi.

Na komentare o krizi u Italiji 2011. je odgovo-
rio da je život u njegovoj zemlji lagodan.

- **Restorani širom Italije su puni, teško je do-
ći do karte za avion jer previše ljudi putu-
je, sva turistička odredišta su uvijek pretrpa-
na. Ne vidim zašto bi se smatralo da je
Italiju pogodila ozbiljna kriza** - zaključio je
Berlusconi.

Iste godine je na pozive *Berlusconi idi kući* od-
govorio da ga to stavlja u nezgodnu situaciju
jer ne zna u koju od svojih 20 kuća da ode...

drugu firmu *All Iberian* registrovanu u inostran-
stvu. Berlusconi je tvrdio da *All Iberian* nije nje-
gov, ali je sud presudio da je lagao. Etc...

JA SAM NEZAMJENJIV

- Kada je Berlusconi 1994. osnovao stranku s
navijačkim nazivom *Forza Italia*, *Naprijed Ita-
lijo!*, i koaliciju *Put slobode i dobrog vladanja*, te
pobijedio na izborima i postao italijanski pre-
mijer, logično je da se porijeklo njegove imo-
vine našlo u centru pažnje, utoliko prije što je
on neosporno sposoban mešetar, koji je vješto
koristio zakonske mogućnosti da zaradi što vi-
še, a državi da što manje. O svemu tome bilo
je puno pretpostavki, prijava, tužbi i vrlo malo
dovršenih sudskih postupaka, a ni oni uglav-

FUDBAL I LJUBAV

Među zabavama **Silvija Berlusconijsa** je, iako
se tvrdi da ga prodaje arapskim šaicima za ne-
kih 500 miliona eura, i dalje nogometni klub
AC Milan.

Kako se Berlusconi zabavlja, svjedoči i ovogo-
dišnji transfer **Marija Balotellija** iz *Manchester
Cityja*. Samo nekoliko dana prije nego što će
Balotelli potpisati, Berlusconi je izjavio da od
toga nema ništa.

- **Njegovo ime mi nikada nije bilo ni na kraju
pameti. On je trula jabuka i sposoban je uni-
štiti svaki tim u koji stigne** - rekao je Berlusco-
ni 8. januara ove godine novinarima.

Koji su pokazali svoju kratku pamet: manje od
dva mjeseca ranije, 19. novembra 2012., isti gaz-

KINESKE KUTIJE

Investicije u carstvo **Silvija Berlusconi** stizale su, tvrdi se, takozvanim *sistemom kineskih kutija* od trenutka kad je 1974. uveo kablovsku TV u naselje *Milano 2*. Taj program 1978. pustio je u eter kao *Telemilano*, od 1979. *Canale 5*. Te godine od *Titanusa* kupuje prava za 300 filmova koji nisu prikazivani na italijanskim televizijama, a osniva i marketinšku agenciju *Publitalia*. Berlusconi jeftino prodaje pravo na prikazivanje tih filmova lokalnim TV kućama, ali uz uvjet

da s njima ide i njegov reklamni program. Time je praktički uspostavio nacionalnu mrežu, a onda je jeftino kupio još dvije televizije - *Italia Uno* i *Retequattro*, koje su bile pred bankrotom. Te mreže su ujedinjene u *Fininvest*. Sud mu 1984. isključuje odašiljače u Torinu, Rimu i Pescari jer je uspostavio nacionalnu mrežu za koju nema koncesiju, ali mu pomaže **Bettino Craxi**, čija Vlada dekretom pobija sudsku presudu i omogućava mu monopol. Danas je *Fininvest* veliki medijski koncern pod nazivom *Mediaset*.

nom nisu dali odgovora, jer je Berlusconi mogao platiti dovoljno vještih advokata da procese oduže do zastare. Svaka zastara je značila da je u konkretnom slučaju Berlusconi ostao pravno čist, ali da sumnja nije raščišćena - zapisano je u jednoj od njegovih *neautoriziranih biografija* koje su pisali italijanski novinari. Svoje medijsko carstvo Berlusconi je, inače, počeo praviti 1974., kad je za svoje naselje napravio kablovsku TV *Telemilano 58*, koja će kasnije biti preimenovana u *Kanal 5* i biti temelj za *Mediaset*, 12. po jačini medijskog giganta u svijetu, mrežu jakih i manje jakih TV kuća, te brojnim novinama.

- TV stanice ima čak i po Evropi i u svijetu. Dakle, Berlusconi ima javno mnijenje kojim može upravljati - pišu njegovi biografi. U vrijeme kad je ušao u politiku, Silvio Berlusconi bio je među 50 najbogatijih u svijetu i najbogatiji čovjek u Italiji. Zato nikog nije čudilo kad je 1994. izabran za premijera, ali nikog nije čudilo ni što je tad izdržao osam mjeseci prije nego što ga je stigao korupcijski skandal. Drugi premijerski mandat mu je bio duži, izdržao je od 2001. do 2006., treći je započeo u augustu 2008. i potrajao do novembra 2011. Kontraverze koje prate njegov novac u širokoj javnosti su ipak ostale u sjeni njegovih državnih gafova i seksi afera. Možda najpoznatija jeste ona iz 2010. za koju mu se još sudi, kada je nazvao policiju u Milanu i tražio da puste u raciji uhapšenu sedamnaestogodišnju *plesačicu Karimu El Mahroug*, puno poznatiju kao **Ruby Rubacuori**, jer je dovela do otkrića da je

premijer sam plaćao maloljetne prostitutke. Ali nije i jedina.

Recimo, u oktobru prošle godine je **Darina Pavlova**, udovica jednog bugarskog tajkuna ubijenog 2003., ustvrdila da je od 2004. u tajnoj vezi sa Berlusconijem i da mu je ona *iznad ostalih* jer je njihova veza *utemeljena na povjerenju, ljubavi i uzajamnom poštovanju*. Teoretski, ništa neprikladno, jer se Berlusconi 2009. godine razvedeo od druge supruge, **Veronice Lario**. Praktično, otkriće atraktivne Bugarke relativizirano je dva mjeseca kasnije, kad je sam objavio da se vjerio sa dvadesetosmogodišnjom **Francescom Pascale** jer, kako je rekao, *više nije htio biti usamljen*.

- Sada želim ući u istoriju kao državnik koji je promijenio svoju zemlju i današnji je Berlusconi, budite sigurni, mnogo drukčiji od onog 2001. Ovaj put ću više raditi i neću se dati za-

SLUČAJ FALCONE

Smatra se da je najteža optužba protiv **Silvija Berlusconi** ona da je *Cosa nostra* za njegov račun ubila sudiju **Giovannija Falconea**. O tome je svjedočio mafijaš-pokajnik **Salvatore Cancemi** kojeg su sudovi proglasili nepozdanim na suđenju **Giuliju Andreottiju**, ali je Tužilaštvo u Caltanisseti svjedočenje protiv Berlusconi odbacilo tek poslije devet godina istrage, uoči izbora 2001. Berlusconi je tvrdio da nikada nije imao razlog za ubistvo jer protiv Falconea nikada nije imao ništa niti je imao doticaj sa njim. Falcone je italijanski simbol borbe protiv mafije i u zatvor je strpao više od 400 krupnih riba.

ČEHINJE SU...

Bivši češki premijer **Jiri Paroubek** u svojoj biografiji *U službi republike* tvrdi da se **Silvio Berlusconi** na jednom od zasjedanja Evropskog vijeća

trpao i njegovoj ženi **Petri**. To je zamalo dovelo do incidenta, a Berlusconi je odustao tek kad se u sve umiješao sam Paroubek.

TRI ŽENE

Ako oženi **Francescu Pascale**, to će **Silviju Berlusconi** biti treći brak. Prvi put se oženio 1965. **Carlom Elvirom Dall'Oglia**, s kojom ima dvoje djece. Taj brak pukao je 20 godina kasnije zbog ljubavnice **Veronice Lario**, koju je oženio 1990. i u tom braku dobio troje djece. Ona ga je napustila 2009., kada su otkrivene njegove *bunga-bunga igrice*, konkretno veza sa tinejdžericom **Noemi Letizijom** kojoj je za rođendan poklonio ogrlicu vrijednu 8.300 dolara. **Veronici Lario**, bivšoj glumici, Berlusconi plaća alimentaciju od 100.000 eura na dan, odnosno 36 miliona eura godišnje.

ustaviti punih pet godina. Vjerujte ja sam nezamjenjiv - rekao je Berlusconi kad je 2008., nakon pada lijeve Vlade **Romana Prodi** izabran treći put za premijera.

Šta će reći kad se konačno iskristališu rezultati ovogodišnjih izbora tek ćemo čuti. Ostaje, međutim, zapisano u jednoj od onih *neautoriziranih biografija* da mnoge lokalne biznismene koji imaju nekoliko stotina miliona eura vrijedne kompanije i lokalnu jedva gledanu TV, potplaćeni novinari porede sa Berlusconijem.

- No jedno je sigurno - multimilijarder **Silvio Berlusconi** na cijeloj zemlji nema konkurenta, jer je na svjetskom nivou on građevinski milijarder, industrijski milijarder, medijski milijarder, bankarski milijarder i vodeći političar Italije. Dakle, sa njim nema usporedbe, pa ni u skandalima - kažu njegovi *neautorizirani* biografi. ●

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo
VLADA KANTONA SARAJEVO

Sretan 1. mart, Dan nezavisnosti Bosne i Hercegovine

IZ Apoteke Sarajevo

Svim damama upućujemo iskrene čestitke povodom 8. marta - Međunarodnog dana žena

Sretan 8. mart

Kao rezultat dugogodišnje tradicije, znanja i iskustva, za njegu i zaštitu kože tu je Bosanski mehlem. Sadrži ekstrakte ljekovitih biljaka koje su bogate eteričnim uljima i prirodnim kiselinama, čije aktivne tvari potpomažu zarastanje oštećenog tkiva, tako da koža postaje zdrava i otporna na vanjske podražaje.

Nova studija Kulenović Collection Konj po Leonardu

Muzej Kulenović Collection objavio je novu studiju potkrijepljenu skicama Leonarda da Vincija, u kojoj se iznose dokazi da je jedinstveni model Verrocchia, model bronzane statue slavnog Bartolomea Colleoni poznate pod nazivom Konj, napravljen po Leonardovoj skici.

Potvrđeno je da je umjetnik Andrea del Verrocchio bio Leonardov učitelj, a da je Leonardo bio poznat po konstrukciji spomenika konja u vrtu Castella Sforzesca u Milanu, kojeg su francuski vojnici uništili 1498. godine, a otkriće tzv. Madridskog kodeksa je dalo dokaze o ovom konju.

- Isti kodeks primijenjen na model Konja iz Kulenović Collection vodi do zaključka da je Leonardo vezan za dva spomenika - spomenike u Veneciji i Milanu - rekao je Feni kustos u muzeju i predstavnik nasljednika Kulenović Collection Riza Kulenović.

Leonardo je bio definiran, čak mu se to i zamjeralo, kao apstraktni mislilac koji se bavio teorijom, a ne praksom. Međutim, model Konja iz Kulenović Collection daje prvi fizički dokaz da je Leonardo bio i praktični umjetnik.

Muzej Kulenović Collection nalazi se u baroknom gradu Karlskrona na jugu Švedske, a u nje-mu se čuvaju remek-djela Da Vincija, Santia, Goye, Rembrandta, minijature Maja...

(s. a.)

Katarzični snovi, Melika Salihbeg Bosnawi Sanjati palestine

Neovisno od predznanja čitaoca, Katarzični snovi nikoga ne ostavljaju ravnodušnim, ali njena autorica Melika Salihbeg Bosnawi i nakon ovako genijalno složene knjige, koja je rađena bezvremeno, još uvijek nije dovoljno priznata u BiH kao intelektualka.

Ovom knjigom, koja i konkretno i metaforički govori o Palestini kroz snove, kroz opću stvarnost i kroz kur'anske poruke, auto-

rica je ispratila više naraštaja.

Ona je kroz opis vlastitih katarzičnih snova, provukla i svoje lične patnje koje je imala u političkoj prošlosti bivše Jugoslavije, uz osvrt na duhovnu tragediju modernog čovječanstva.

(a. t.)

Premijera u SARTR-u Otkrivena Tajna džema od maline

I prije premijere SARTR-ova predstava Tajna džema od maline, inspirisana istoimenom zbirkom priča jedne od najznačajnijih ličnosti savremene bh. historije Karima Zaimovića (1971.-1995.), u režiji Selme Spahić, proglašena je za jedan od najznačajnijih projekata koji se realizira u posljednjih 10 godina.

Spahićeva kaže da je ideju za predstavu dobila prije godinu dana i da je osnovni kvali-

tet knjige Tajna džema od malina izuzetan narativ. Dramatizaciju toga su uradili Dario Bevanđa, Bojana Vidosavljević i Adnan Lugonić.

- Predstava za one koje knjigu nisu pročitali može biti ulaznica u impresivni svijet čovjeka koji nam svima može predstavljati uzor u otvorenosti duha i širini obrazovanja - kaže rediteljica.

Tajnu džema od maline odigrali su Ermin Bravo, Snežana Alić, Alban Ukaj, Jasenko Pašić, Adi Hrustemović i Benjamin Bajramović.

(s. a.)

Muzej historije umjetnosti u Beču Obnovljena Kunstkammer

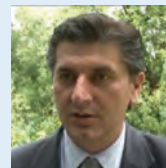
Nakon deset godina renoviranja, austrijski predsjednik Heinz Fischer i ministrica kulture Claudia Schmied su 28. februara svečano otvorili riznicu umjetnosti Kunstkammer u sklopu Muzeja historije umjetnosti u Beču.

Bio je to, smatra se, najznačajniji kul-

turni događaj u Beču i Austriji ove godine. Renoviranje riznice, čijih je 2.160 ekspanata smješteno na 2.700 kvadrata i u 300 staklenih vitrina, koštalo je 18,56 miliona eura.

Objekti iz ove bogate kolekcije obuhvataju period od srednjeg vijeka do 19. vijeka i tematski su podijeljeni u 20 sala, a najvredniji eksponat je, smatra se, najpoznatiji slanik na svijetu Salijera Benvenuta Cellinija iz 16. vijeka.

AMARILDO
MULIĆ, DIREKTOR
NACIONALNOG
PARKA UNA

Nove pouke

FILM: La vitta e bella

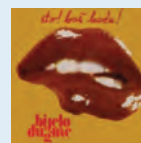
Roberta Benignija. Film kojeg možemo slobodno ubrojiti u antologiju svjetske filmske umjetnosti koji nam, kad god ga pogledate, daje nove pouke i vrijednosti života i bez obzira na sve okolnosti, nedaće i nepravde koje nam se svima manje ili više dešavaju, možemo zaključiti da, kako i sam naziv filma govori, Život je ipak lijep.

KNJIGA: Da Vincijev kod Dana Browna. Kontraverzna tema, vječito pitanje istine ili laži, djelo goleme mašte.

CD: Bijelo

Dugme, album Eto baš hoću. Muzika za sva vremena i za sve generacije.

PREDSTAVA: Rade Šerbedžija Kralj Lir, kulturna predstava sa vrhunskom glumačkom ekipom u režiji Lenke Udovički.

WEB: Definitivno www.nationalpark-una.ba: Otvorite oči, Una je pred vama! Upoznajte raznolikost flore i faune, bogatstvo kulture i tradicije. Zaljubljenost na prvi pogled i ljubav koja traje vječno!

Tribute to Satan Panonski

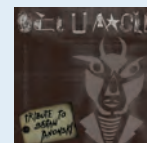
Oči u magli

U januaru je obilježena 21. godišnjica pogibije Ivice Čuljka, kečera poznatijeg kao Satan Panonski. Radi se o čovjeku koji nosi nezvaničnu titulu najortodoksnijeg pankera sa prostora bivše Jugoslavije.

Tim povodom snimljena je kompilacija kečevih pjesama, koju izvođe različiti bendovi, mahom iz Hrvatske.

Za naslov albuma namjerno je odabrano ime jedne od njegovih najpoznatijih poema, Oči u magli, pošto je preko nje postao zapažen i kao nadaren pjesnik, a ne samo unikatna punk pojava u Hrvatskoj i nešto šire.

(a. t.)

Jesu li jevanđelja CRKVENI FALSIFIKAT

U nekoliko nastavaka magazin Start BiH podsjeća na hipoteze iz knjige Majkla Bejdženta, Ričarda Lija i Henrija Linkolna, koje nikada, u stvari, nisu prestale izazivati kontraverze, a danas bi mogle biti bar malo provjerljivije

Hipoteza koju su u svojoj knjizi *Sveta krv, Sveti gral* objavljenoj početkom osamdesetih godina prošlog vijeka postavili Majkl Bejdžent, Ričard Li i Henri Linkoln prilično je jednostavna.

Knjiga je, o tome je Start BiH pisao u prvom nastavku ovog feljtona, rezultat istraživanja započetog na osnovu knjižice *Proketo blago Žerara de Seda* o navodnom pronalasku blaga u crkvi u francuskom Ren-l-Šatou.

A DA JE U PITANJU CEZAR...

Pitanja otvorena u knjižici dugo su mučila Linkolna, on je na osnovu njih za BBC napravio dokumentarac *Izgubljeno blago Jerusolima*, istraživanja je nastavio prvo sam, a onda sa Bajdžentom i Lijem i tako stigao do rezultata objavljenih u *Svetoj krvi, Svetom gralu*, knjizi koja je izazvala prilično bure 1982. kad se pojavila, a nakon što se bura donekle stišala, na svjetsku scenu je polovinom prošle decenije vratio roman *Da Vinčijev kod*, svjetski hit Dena Brauna.

Elem, vratimo se hipotezi trojca: *Možda je Magdalena - ta neuhvatljiva žena iz jevanđelja - bila stvarno Isusova žena.*

- Možda je njihova zajednica donijela potomstvo. Možda je Magdalena, poslije raspeća, sa bar jednim djetetom, bila krišom uvedena u Galiju - gdje su već tada postojale jevrejske zajednice i gdje je ona, prema tome, mogla naći pribežište. Možda je, ukratko, postojala jedna nasljedna krvna loza porijeklom neposredno od Isusa. Možda se ta krvna loza, taj vrhunski sang real, potom produžavala, netaknuta i neznana, tokom

nekih četiri stotine godina - što nije, ipak, tako predugo za jednu važnu lozu - pišu Linkoln, Li i Bajdžent.

Možda je tu, nastavljaju oni, *bilo dinastičkih brakova ne samo sa drugim jevrejskim porodicama, već i sa Rimljanima i Vizigotima, takođe. A možda se, u petom stoljeću, Isusova loza orodila sa kraljevskom lozom Franaka, iznjedrivi tako merovinšku dinastiju.*

Magdalena je zauzimala istaknuto mjesto tokom čitavog istraživanja koje je dovelo do Svete krvi, svetog grala. Po izvjesnim srednjovjekovnim legendama, Magdalena je, piše trojac, donijela Sveti gral - ili kraljevsku krv - u Francusku.

- Gral je tijesno povezan sa Isusom. A Gral se, bar u jednoj ravni, odnosi na neki način na krv - ili određenije, na jednu krvnu lozu i porijeklo - pišu autori.

Da su se, kažu, bavili *ma kim drugim, a ne Isusom - da su po srijedi bile ličnosti kao što je Aleksandar ili Julije Cezar - rasparčani komadići dokaza sami bi odveli, skoro neizbježno, do jednog blješteće očiglednog zaključka.*

- Mi smo izvukli taj zaključak, ma koliko on protivrječan i razoran mogao biti. Počeli smo da ga iskušavamo kao probnu hipotezu. Kada bi ova ovlašna hipoteza bila u ma kojem pogledu tačna, poslužila bi kao razjašnjenje mnoštva činilaca u našem istraživanju. Razjasnila bi izuzetan položaj pridavan Magdaleni i kultni značaj koji je ova dostigla tokom krstaških pohoda. Razjasnila bi svetački

kralja potomka Klovisa, jer bi crkva, budući da je saučesnik u tome ubistvu, bila kriva ne samo za kraljeubistvo, već, po svojim vlastitim načelima, za bogoubistvo također. Razjasnila bi pokušaj brisanja Dagoberta iz istorije. Razjasnila bi opsednutost Karolinga željom da se ozakone kao sveti rimski carevi prisvajanjem merovinškog porijekla - navode Bajdžent, Li i Linkoln.

ČETVORICA JEVANĐELISTA

Njihov hipotetični scenario bio im je logičan, dosljedan i izazovno primamljiv, ali su, kad su postavljali ovu hipotezu, bili svjesni da je, kako pišu, *isto toliko i nerazuman.*

- Bio je, za sada, suvišan ovlašan i počivao je na odveć skliskim temeljima. Premda je objašnjavao mnoge stvari, nije, ipak, sam sebi mogao obezbijediti potporu. Bilo je još uvijek u njemu premnogo rupa, previše nedosljednosti i nepravilnosti, isuviše nepovezanih krajeva. Prije nego ga ozbiljno prihvatimo ili uvažimo, morali smo utvrditi da li postoje neki stvarni dokazi koji bi ga podržali - navode Li, Bajdžent i Linkoln.

Do hipoteze ih je dovelo proučavanje merovinške dinastije, istorije vitezova templara i navodnog Sionskog priorata na osnovu dostupnih im dokumenata i takozvanih gralskih legendi, beletristike nastale u vrijeme krstaških ratova čija je tema bila potraga za svetim gralom, po preovlađujućem mišljenju posudom u koju je tokom

tih događaja, prihvatanje njihovog simboličnog značaja dovoljno je, uopšteno govoreći, da se taj neko smatra kršćaninom. Ako dakle, ima imalo jedinstva u razlivenoj pojavi zvanoj kršćanstvo, ono leži u Novom zavjetu - a posebno, u prikazima Isusa poznatim pod nazivom Četvororjevanđelje. Na te se izvještaje u narodu gleda kao na najvjerodostojnije postojeće; a mnogi ih kršćani smatraju jednako dosljednim kao i nepobitnim - objašnjavaju autori svoj izbor.

Četvoricu jevanđelista Mateja, Luku, Marka i Ivana, narod, vjernici, smatraju nepogrešivim očevicima koji međusobno potkrepljuju i potvrđuju svjedočanstva.

- Srazmerno su malobrojni ljudi koji sebe danas nazivaju kršćanima, a svjesni su činjenice da četiri jevanđelja ne samo što su međusobno protivrječna, već se, mjestimično, silno razilaze - konstatuje se u Svetoj krvi, Svetom gralu.

Li, Linkoln i Bajdžent navode čitav niz tih neslaganja, u rasponu od Isusovog porijekla, do čak i datuma raspeća. Ili: *Što se jevanđelja duže proučavaju, njihova međusobna protivrječja postaju sve upadljivija.*

- Po jevanđelju po Ivanu, raspeće se odigralo na jedan dan prije Pashe. Po jevanđeljima po Marku, Luki, Mateju, odigralo se na dan poslije Pashe. Jevanđelisti ne dijele isto mišljenje ni kada je riječ o Isusovoj ličnosti i naravi. Svaki od njih opisuje jedan lik koji se primjetno razlikuje od lika opisanog kod ostalih - kod Luke nalazimo blagog Spasitelja nalik jagnjetu, a kod Mateja moćnog i veličanstvenog vladara koji kaže *nisam došao da donesem mir nego mač. A dalje nesuglasice se javljaju oko Isusovih posljednjih riječi na krstu. Kod Mateja i Marka te riječi glase Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio? Kod Luke one glase Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj. A kod Ivana, nalazimo prosto Svršilo se!* - navode Bajdžent, Linkoln i Li.

Zato oni konstatuju da su jevanđelja veoma sporan izvor, a nikako konačan izvještaj i podsjećaju da je Biblija *samo izbor djela i to, u mnogom pogledu, proizvoljan.* Izbor je napravljen, tvrde oni, na crkvenim saborima u Hiponu 393. godine i u Kartagini četiri godine kasnije, a da se radi o selektivnom izboru i čak cenzuri, dokazuju Markovim jevanđeljem čiji je jedan neobjavljeni mali dio, na primjer, u jednom pismu 1958. profesor Morton Smit (Morton Smith) sa Kolumbija univerziteta otkrio u jednom manastiru blizu Jerusalima.

KLIMENTOVO PRIZNANJE

- Taj nedostajući djelić nije bio izgubljen. Kako izgleda, naprotiv, bio je namjerno izbačen - na podsticaj, ako ne izričiti zahtjev, episkopa Klimenta (Clement) Aleksandrijskog, jednoga od najvažnijih ranokršćanskih otaca - piše u Svetoj krvi, Svetom gralu.

Kliment, naime, u pismu nekom Teodoru (Theodore), koji se žalio na jednu gnostičku sektu, raspravlja o Markovom jevanđelju i njegovoj zloupotrebi koju čine karpokratovci, pristaše kršćanstva kojeg širi Karpokrat (Carpocrates).

- Što se tiče Marka, dakle, tokom Petrovog boravka u Rimu on je zapisao *jedan prikaz djela*

Zamak Gisors, dom Jeana de Gisorsa navodnog velikog meštra Sionskog Priorata

položaj dodijeljen Merovinžima. Razjasnila bi legendarno rođenje Meroveovo - djeteta sa dva oca, od kojih je jedan simbolično morsko stvorenje iz prekomorja, morsko stvorenje koje bi se, kao i Isus, moglo izjednačiti sa mističnom ribom - piše u Svetoj krvi, Svetom gralu.

Razjasnila bi smatraju autori, u konačnici, i sporazum Vatikana i papa sa merovinškim kraljem Klovisom i njegovom lozom jer, kako pišu, *ne bi li, naime, savezništvo sa Isusovim potomcima bilo prirodno za crkvu osnovanu u njegovu ime?*

- Razjasnila bi naizgled nesrazmjerni naglasak stavljan na mučko ubistvo Dagoberta II,

raspeća u Jerusalemu skupljena Isusova krv. Nakon što su na osnovu tih proučavanja postavili tezu o svetom gralu kao Magdaleni koja je u Evropu donijela Isusovo dijete, Linkoln, Li i Bajdžent dokaze za nju počeli su tražiti istražujući jevanđelja, istorijski okvir Novog zavjeta i spise ranokršćanskih otaca.

- Ako uopšte postoji jedinstven činilac koji zaista dopušta da se govori o kršćanstvu, jedinstveni činilac koji zbilja povezuje inače raznorodne i udaljene kršćanske vjeroispovijesti, onda je to Novi zavjet i, određenije, jedinstveni položaj što ga on pridaje Isusu, njegovom raspeću i uskrsnuću. Čak i ako neko ne pristaje na bukvalnu ili istorijsku istinitost

ISTORIJA JEVANĐELJA

Opšte je mišljenje da je najstarije jevanđelje ono Markovo, napisano tokom pobune iz 66. - 74. ili nedugo po njoj - izuzev prikaza uskrsnuća, koji je kasnije umetnuto. Čini se da je Marko poticao iz Jerusalima i nije bio jedan od prvobitnih Isusovih učenika. Izgleda da je bio pratilac Pavla, a njegovo jevanđelje nosi nesumnjivi žig pavlanske misli. Iako je Marku Jerusolim bio rodni grad, njegovo jevanđelje je sastavljeno u Rimu i namijenjeno je grčko-rimskoj publici.

Naučnici vrijeme nastanka *Jevanđelja po Luki* smještaju približno u 80. godinu n. e., a izgleda da je Luka bio grčki ljekar koji ga je napisao za nekog visokog rimskog zvaničnika iz Cezareje, rimske prijestolnice Palestine.

Jevanđelje po Mateju pisano je približno 85. godine n. e. i više od polovine ga je izvedeno neposredno iz Markovog, mada je izvorno napisano na grčkom jeziku i ima grčka svojstva. Čini se da je ovaj Matej bio Jevrej, možda izbjeglica iz Palestine i ne treba ga brkati sa Isusovim učenikom Matejem, koji je živio mnogo ranije i vjerovatno znao samo aramejski jezik.

Ova tri jevanđelja poznata su pod zajedničkim nazivom *sinoptička*, što nagovještava da gledaju jednim okom, što nije slučaj. Bajdžent, Li i Linkoln konstatuju da, međutim, ima, ipak, dovoljno mjesta na kojima se preklapaju, što ukazuje da su proistekla iz zajedničkog izvora - bilo usmenog predanja, bilo nekog spisa kasnije izgubljenog.

- Ovo ih izdvaja od *Jevanđelja po Jovanu*, koje odaje sasvim različito porijeklo - piše u *Svetoj krvi*, *Svetom gralu*..

O autoru *Četvrtog jevanđelja* ne zna se baš ništa. Nema, konstatuje moderni trojac, zaista nikakvog razloga za pretpostavku da je njegovo ime bilo Ivan.

- Izuzev kod Ivana Krstitelja, u samom se jevanđelju nigdje ne pominje ime Ivan, a njegovo pripisivanje čovjeku zvanom Ivan opšteprihvaćeno je kasnije. *Četvrto jevanđelje* je najnovije od svih u Novom zavjetu, napisano je oko 100. godine n. e. u okolini grčkog grada Efesa - piše u *Svetoj krvi*, *Svetom gralu*. Ono pokazuje mnoštvo sasvim posebnih odlika. U njemu nema prizora rođenja Isusovog, niti ma kakvog opisa toga događaja, a sam početak je skoro gnostičke naravi. Štivo je naglašenije mistične prirode od ostalih, a sadržaj se takođe razlikuje.

- Druga se jevanđelja, recimo, usredsređuju prvenstveno na Isusovu djelatnost u Galileji, a događaje iz Judeje i Jerusalima, uključujući raspeće, prenose samo kao poznate po čuvenju, iz druge ili treće ruke. *Četvrto jevanđelje*, naprotiv, srazmjerno malo govori o Galileji. Ono se iscrpno bavi događajima u Judeji i Jerusalmu u kojima je okončan Isusov životni put, a lako je moguće da se njegov prikaz raspeća oslanja na neposredno svjedočenje nekog očevica - navode Bajdžent, Li i Linkoln.

Ono, pored toga, sadrži i mnoštvo zgoda i dogodovština koje se uopšte ne javljaju u ostalim jevanđeljima - svadbu u Kani, uloge Nikodima i Josifa iz Arimateje, kao i podizanje Lazarevo.

Slika Marije Magdalene ispred oltara u crkvi u Rennes-le-Château

Gospodnjih, ne objavljujući, ipak, sve o njima, niti, pak, ukazujući na ona tajna, već birajući ona koja je smatrao najprobitačnijima za uzdizanje vjere u onih koji su bili poučavani. Ali, kada je Petar umro kao mučenik, Marko je došao ovamo u Aleksandriju, donoseći svoje vlastite zabilješke kao i one Petrove, iz kojih je prenio u svoju prvu knjigu stvari podesne za pospješivanje napredovanja ka znanju. Tako je sročio jedno duhovnije jevanđelje, na upotrebu onima koji se usavršavaju. Pored svega, on ipak nije razglasio stvari koje se ne smiju izustiti, niti je zapisao jerofantsko učenje Gospodovo, nego je povijestima već napisanim dodao još i druge, štaviše, unio je izvjesne izreke čije će tumačenje, znao je, poput *mistagogije* odvesti slušaoca u samo najdublje svetište one istine skrivene iza sedam *koprena*. Tako, sve u svemu, on je sadržaj preuredio, ni nasilno niti nesmotreno, po mojem mnjenju, a, umirući, ostavio je svoj sastav crkvi u Aleksandriji gdje se ovaj čak i sada najbrižljivije čuva, a čita se samo onima koji se posvećuju u velike tajne - piše Kliment.

Tako, smatra moderni trojac, otvoreno saopštava da postoji pravo, tajno *Jevanđelje po Marku* i, čak, citira jedan od dijelova izostavljenih u zvaničnoj verziji.

- Ako je Markovo jevanđelje bilo tako bez uestezanja dotjerivano, razumno je pretpostaviti da se sa ostalim jevanđeljima postupilo na sličan način. Za ciljeve našeg istraživanja, dakle, nismo nikako mogli prihvatiti jevanđelja kao konačne i nepobitne izvore ali ih, istovremeno, nismo mogli ni odbaciti. Ona, svakako, nisu bila u cijelosti izmišljena, i pružala su neke od dostupnih ključeva za razumijevanje onoga što se stvarno dogodilo u Svetoj zemlji prije dvije hiljade godina. Poduhvatili smo se, dakle, njihovog pomnijeg proučavanja, pažljivog istraživanja, rasplitanja či-

njenica i bajki, razdvajanja istina koje su ona sadržavala od neistinitog kalupa u koji su te istine često bile usađene - navode Li, Bajdžent i Linkoln.

Slijedi njihovo pažljivo proučavanje istorijske stvarnosti i prilika u Svetoj zemlji u praskozorje kršćanske ere. Palestina je u to doba bila vrlo uzburkana, nosila je teret dinastičkih kavg, krvavih sukoba i pravih ratova koji su tokom II vijeka prije nove ere doveli do privremenog manje-više jedinstvenog jevrejskog kraljevstva, o kojem pišu i knjige o Makabejcima uključene u Stari zavjet.

Ta privremenost traje do, otprilike 63. godine p. n. e., nove pobune i dolaska legija rimskog imperatora Pompeja. Rim je, međutim, već bio prevelik, pa je u svježe osvojenoj Palestini zadržao svog upravitelja, prokuratora, a stvorio lozu marionetskih kraljeva, lozu Irodovaca koji nisu bili Jevreji, već Arapi.

Potčinjeni Jevreji nastavljaju da se bune, očekuju svog Mesiju koji bi svoj narod oslobodio tiranskog jarma, a Li, Bajdžent i Linkoln tvrde da je samo zahvaljujući istorijskom i semantičkom slučaju, pojam *mesija* počeo da se vezuje određeno i isključivo za Isusa.

- Grčka riječ za Mesiju je *Hrist* ili *Hristos*. Taj izraz, i na hebrejskom i na grčkom znači, prosto, pomazanik i odnosi se na kralja. Izraz *mesija*, dakle, nije značio ništa u ma kom smislu božansko. Strogo određen, označavao je ništa više do pomazanog kralja, a u narodnom duhu je prosto naziv pomazanog kralja koji bi bio i oslobodilac. Drugim riječima, bio je to izraz sa posebnim političkim podznačenjem - nešto sasvim različito od kasnije kršćanske ideje o Sinu Božijem. Upravo je taj svjetovni, politički pojam bio vezan za Isusa. On je bio nazivan *Isus Mesija* ili, prevedeno na grčki, *Isus Hristos* i tako je jedan čisto obredni naziv izvitoperen u lično ime - pišu oni.

(nastaviće se) ●

Revolucija, prostata i 8. mart

U neko sam doba skontao da život je posljednja navika koju bismo htjeli izgubiti, jer je prva koju smo stekli. Na um palo mi je i da bih od supruge za 8. mart, Dan žena, mogao uzeti 100 KM. Ako bude imala...

PIŠE: Asaf Bećirović

PARTIZANI: Najprije smo zaključili da ova vlast pravi majmune od nas, da stvara čovjeka po svom obličju.

Onda je komšija rekao da čim gora ozeleni treba se fatati partizanije i udariti na ovu nenarodnu i neprijateljsku vlast. A do tada, i dok ne ozeleni, kupovati i skupljati oružje, pridobiti za ovu ideju lovačka društva i njihovo članstvo. "Bogme, ja ne mogu u šumu! Prostata me jebel!", objasnim.

Komšija me je pogledao, rekao da ni u pret-hodnom ratu nisam nosio pušku, al' da ne bude boj samo oružje nego srce u junaka. Pa da mogu ostati u ilegali, ispotiha i učinkoviti djelovati.

Nisam imao ništa protiv.

Onda je sa svakom novom turom pića broj partizana rastao. Rodila se i proletarska brigada, njen politički komesar.

Onda je konobar došao da naplati. Niko se od nas nije mašio za džepove. Nego je onaj komšija i revolucionar uzeo od konobara plajvaz i papira. Rekao da piše potvrdu da smo mu dužni 65,30 KM i da ćemo mu to platiti poslije revolucije.

BOŠNJAK: Na opšte iznenađenje, konobar je pristao. I rekao da u revolucijama postoje dvije vrste ljudi: oni koji ih dižu i oni koji se njima okoriste. Nadao se da će on biti u ovoj drugoj grupi.

Poslije revolucije koju smo digli u kafani, otišao sam kući.

Tamo je Ščene, moj kućni ljubimac, lajalo na računar. Što je znak da sam dobio elektronsku poštu. Otvorim.

Javlja se neki kongres Bošnjaka iz sjeverne Amerike. Šalju mi upute kako ću se akobogda izjasniti na popisu stanovništva.

U principu, Bošnjak sam i ništa drugo, napisali su mi.

"Ne samo da sam Bošnjak, nego sam veliki Bošnjak. A veliki je Bošnjak viši od malog Bošnjaka za nečiju glavu!", odgovorio sam Bošnjacima u Americi.

Potom sam, kao i svaki veliki Bošnjak, srkao turski čaj iz onih malih staklenih čaša čiji su rubovi pozlaćeni i otvorio drugi mail.

Piše mi prijeratni drug. Srbin. Pita je l' istina da su ekstremni pripadnici Armije RBiH u

ratu pucali "na našu djecu".

"Ja ne verujem da bi oni pucali u djecu. Isto tako, ne verujem da ne bi pucali. Ja njima ništa ne verujem!", odgovorio sam mu.

DAN: Sutradan me je Ščene, moj kućni ljubimac, izveo u šetnju.

Na ulazu i izlazu iz i u zgradu pisalo je: Sretan dan državnosti!

Tu ti ja pomilim Ščene, poželim mu sretan Dan državnosti, a ono veselo zamaha repom.

U šetnji smo Ščene i ja sreli drugaricu koju je njena

"Al' je na kraju pravda ipak pobijedila!", zaključila je ona nakon duže govorancije.

"Ipak, bez obzira na poraz, nepravda je i dalje ostala na prvom mjestu!", poentirao sam ja.

SEKS: A Ščene se uporno vrzmalo oko Kuji-nog repa.

Vidi, pomislih, mogao bih se i ja malo oko drugaricinog repa vrzmati. Pa sam priču s Dana nezavisnosti skrenuo na seks.

Pitao sam je šta bi to mogao biti dobar seks. Rekla je da o seksu ne zna skoro ništa jer je već dugo udata.

Potom me je zanimalo a šta to ženu čini dobrom u krevetu.

"To je bar lako: muškarac koji je dobar u krevetu!", rekla je ona, pitavši a bojim li se posla.

"Jok! Ne bojim se posla. Ne diram ja njega, ne dira on mene!", objasnio sam.

Onda je ona rekla da ima neki potežak ormar i da sama ga ne može pomjeriti.

A stanuje u blizini, u garsonjeri. Muž na poslu.

Njena se stambena jedinica fakat sastojala od jedne sobice. Ali je imala lijep raspored.

PECANJE: Sad sam na pecanju. Ponio sam i udicu i dinamit, pa šta upali.

A poveo sam i druga, okorjelog neženju.

Kada je, pritisnut stalnim kritikama i opštoj zajebanciji odlučio da se oženi, objavio je oglas u novinama.

U oglasu je pisalo: Tražim atraktivnu djevojku od 25 do 30 godina, koja uživa u kuhanju, pranju, čišćenju i drugim kućnim poslovima i koja ima svoj vlastiti čamac. Odgovaram samo na ozbiljne ponude. U pismu pošaljite i sliku čamca.

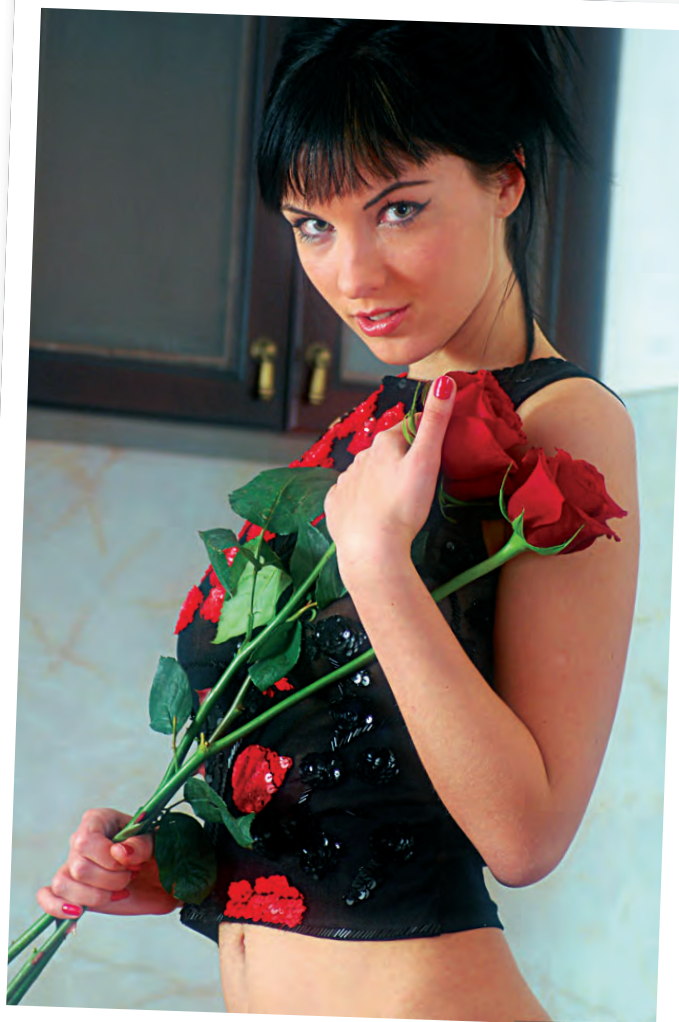
Naravno, nije se oženio.

Baš kao što ni ja nisam ništa upecao. Samo sam piljio u tekuću vodu i razmišljao.

U neko sam doba skontao da život je posljednja navika koju bismo htjeli izgubiti, jer je prva koju smo stekli.

Na um palo mi je i da bih od supruge za 8. mart, Dan žena, mogao uzeti 100 KM. Ako bude imala.

Kako god, s pecanja sam se vratio mokrih hlača. Jer ko hoće da uhvati ribicu, mora da skvasi guzicu. ●

Kuja također izve-la u šetnju. Čestitali smo jedno drugom dan, a Ščene se vrzmalo oko Kujinog repa. Sjetili smo se referenduma o nezavisnosti, ali i rata.

"Bila je to neravnopravna borba!", rekla je komšinica.

"Pa jeste!, rekao sam ja. "Mi protiv njih"

Letite u više od
220 destinacija preko Istanbula.

Od 31-og Marta 2013 3 leta dnevno: ponedjeljak, četvrtak, petak i nedjelja
Od 31-og Marta 2013 2 leta dnevno: utorak, srijeda i subota

Globally Yours

**TURKISH
AIRLINES**

Prostamol[®] uno

Extractum Sabalis serrulatae

1 kapsula dnevno

Uvećanje prostate je najčešći problem muškaraca iznad 50 godina. Smatra se da svaki drugi muškarac ima prve i uobičajene simptome uvećanja, kao što su:

- *potreba za čestim mokrenjem,*
- *učestalo noćno mokrenje,*
- *slab i isprekidan mlaz mokraće,*
- *osjećaj da mokraćna bežika nije kompletno ispražnjena,*
- *poteškoće sa libidom i potencijom.*

Vraća osjećaj sigurnosti

smanjuje urinarne tegobe i učestalo noćno mokrenje

omogućava nesmetano mokrenje

čuva seksualnu funkciju

Prostamol uno u svim apotekama bez ljekarskog recepta

**BERLIN-CHEMIE
MENARINI**

Za obavijesti o indikacijama, mjerama opreza i neželjenim efektima posavjetujte se sa ljekarom ili farmaceutom.